3962

RĂNDUIALA

BIBLIOTECA
Lic. „Gheorghe Lazăr"
BUCUREȘTI
E. X No. 3962

VOLUMUL II — CAETUL 1

ARHIVĂ DE GÂND ȘI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

R Â N D U I A L A

ARHIVĂ DE GÂND ŞI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

APAR 10 CAETE PE AN

REDACŢIA:

DUMITRU C. AMZĂR — ERNEST BERNEA
ION I. IONICĂ — ION SAMARINEANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: BUCUREŞTI II — Francmazonă 7.
ABONAMENTUL: Lei 200 pe an — PENTRU INSTITUŢII: Lei 1000
COLECŢIA ANULUI I se poate procura dela Administraţie: Lei 1000

RĂNDVIALA

160

VOLUMUL II — CAETUL 1

ARHIVĂ DE GÂND ŞI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

CUPRINSUL

Pag.

RÂNDUIALA: *Lui Moța și Marin, închinare* 3

MIHAIL POLIHRONIADE: Politica externă a României . . 7

IULIAN VESPER: Triptic de vis 33

ERNEST BERNEA: Cartea unui început de veac 36

INSEMNĂRI

D. C. AMZĂR: Teorie și practică în politică. Spațiul mioritic. ERNEST BERNEA: Un roman fantastic. Mihail Sadoveanu. DINU BUZDUGAN: Cărți și reviste. VICTOR PUIU GÂRCINEANU: Politică și educație. ION IONICĂ: Mișcarea regională (I).

Tipografia «Bucovina», I. E. Torouțiu, București III.

P 183.245

BIBLIOTECA
BUCUREȘTI
E.I No. 3962

Un duh de jertfă și biruință a suflat peste noi.

La porțile Madridului, Ion I. Moța și Vasile Marin au căzut luptând în armatele luminii pentru sfințirea neamului întru Hristos. Ei, cei mai buni din viața tânără a acestei Țări, ei, cei mai darnici pentru ea!

In ochii lor lumina vizionară s'a stins cuprinsă de negurile morții, topind, într'un ultim fior, chipurile dragi și icoana țării cu brazii ce urcă spre cer. Mânile lor s'au abătut încleștându-se pe pământul rece al Spaniei îndepărtate... Ci săculețul cu țărână din țărâna Țării va fi fost singura căldură trupului lor sfâșiat.

...Și inima noastră îi plânge, dar sufletul îi slăvește. Căci sufletul învață lângă ei ucenicia la o nouă viață, ale cărei orizonturi le bănuiau abia visurile noastre cele mai îndrăznețe de mărire.

Ion I. Moța și Vasile Marin au murit pentru noi, pentru răscumpărarea noastră.

Din ce adânc de gânduri și frământări s'a ridicat hotărîrea jertfei lor nu o vom ști niciodată, dacă nu vom înțelege că e acela din care se plămădește substanța însăși a unei noi Românii.

In anii dintâi de după războiu — când sub ispita belșugului personal, cei mai mulți s'au depărtat de viitorul Țării, depărtându-se de poruncile tranșeelor și ale trecutului nostru creștin — ei s'au ridicat, cu întreaga

generaţie de luptători de la 1923, în dragostea neamului, pentru apărarea lui de păcatele vânzării la streini.

Această dragoste au înălţat-o până la credinţă şi credinţa a mers până la jertfă.

«Noi nu facem şi n'am făcut o singură zi din viaţă politică — spunea Ionel Moţa — ...Noi avem o religie, noi suntem robii unei credinţe. In focul ei ne consumăm şi în întregime, stăpâniţi de ea o slujim până la ultima putere».

Feciorul mândru şi luminat al protopopului de la Orăştie, din ţara de obârşie a Haţegului milenar, înfăţişa însuşi curăţenia unei rase, care se limpezise şi se subţiase în sufletul său străbătut de toate focurile Credinţei.

Lupta lui era, de la început, rezistenţa acestei rase — chemate acum pe drumul misiunei sale istorice — împotriva tuturor relelor unei cutropiri streine ce se arăta ca o primejdie de moarte pentru trupul şi sufletul Ţării.

Alături de Căpitan, căruia, el, cel dintâiu, i-a înţeles chemarea, Ionel Moţa a mers de foarte curând cu gândul, dincolo de priveliştea înşelătoare de deasupra, dincolo de forme şi instituţii spre sâmburele tainic al vieţii neamului, stăpân al acestuia în toată revărsarea manifestărilor.

Neamul e mai întâiu suflet, şi sufletul românesc trebuia redat vieţii lui adevărate, purităţii, smereniei dar şi încrederii în misiunea sa creatoare. Şi toate, pentru noi, sunt în Domnul. Căci neamul trăieşte în rânduiala lui Dumnezeu şi pierdut e pentru viaţă când iese din calea Lui.

Lupta lui Moţa, lupta Căpitanului şi a întregii Legiuni, aduce sensul redeşteptării neamului în adevărul Domnului. De aceea ea a luat înfăţişarea unei chemări peste toate jertfele mulţumirilor pământeşti.

Sub stăpânirea ei, Moţa a putut vorbi de «sfărâmarea unei întregi vieţi pregătită pentru normala tihnă şi rânduire personală» şi de înălţarea spre «viaţa destinată numai luptei pentru neam, gata oricând de moarte».

...Şi într'o frumoasă zi de Mai, când sărbătoare negrăită a firii, plină de toate darurile fericite şi frumoasă de toate împlinirile, îl aducea să se aplece — cu câtă duioşie! — spre viaţa aceasta, a lui şi a camarazilor, care se frângea în floare pentru biruinţa unui neam, mai puternică a simţit porunca jertfei de răscumpărare. Conducător de mişcare el a acceptat-o, fără şovăire, în inima sa închinată Ţării.

Pe acest drum a venit apoi Vasile Marin. Pe el urcă, tot mai mult cu fiecare an, elita sufletească a tineretului Ţării.

Ţara le stă înainte ca o cetate de lumină pe care o vor strălucind, sub binecuvântarea Domnului, în laturile râurilor şi pe cununa munţilor. Dar calea până la ea e înscrisă în suferinţa şi jertfa fiinţei noastre.

Ion Moţa şi Vasile Marin au urcat cei dintâi calea «sacrificiilor efinte». Prin ei s'a vădit şi s'a sfinţit, înaintea lui Dumnezeu, rodnicia sufletească a unui neam. Când faţa lui Hristos era batjocorită de duşmanii omenirii, când altarele Lui erau dărâmate pe pământul unei ţări creştine şi surori, ca o cumplită încercare pentru ea, ei au sortit chemarea conştiinţei lor creştine de luptători ai crucii, a cărei îndurare o chemau şi peste neamul lor.

Hotărîrea le era grea de judecată şi logică. Căci cine iubeşte pe Hristos şi trăieşte în adevărul Lui, luptă până la jertfa, pe care o aduce ori unde şi oricând pentru El.

Ei au mers fără ocol, cu siguranţa iluminaţilor, prin cari se mântuie popoarele şi civilizaţiile, spre adevărul ce se ascunde celor mulţi sub echivocurile traiului şi intereselor de toate zilele.[1]).

Dar mai presus de toate era în hotărîrea aceasta elanul sufletului care se dăruia în lupta cea sfântă, mulţumit că va putea răscumpăra prin ea nepăsarea şi laşitatea unei lumi întregi.

«Mor cu tot elanul şi cu toată fericirea pentru Hristos şi Legiune»... scria cel mai bun dintre cei buni. Şi nu era aci nici romantism, nici exaltare, ci o cale de jertfă pe care cei şapte legionari au vrut să o ducă până la capăt, cu înalta linişte a înţelepţilor dar şi cu tăria unor suflete de foc.

Jertfa aceasta nu putea fi decât a lui şi a lor, a celor buni. Căci ea avea să înalţe idealul viu al unui neam. Mai mult decât o conducere promiţătoare, o grijnică priveghere de interese publice — pe care, mărturiseşte, cam târziu, că le-ar fi aşteptat şi pe care ar voi să le pună în cumpăna faptei lor eroice regretul celor mulţi — pilda legionarilor e menită să lumineze şi să rodească în adâncime, peste ani nenumăraţi, sufletul poporului.

Ion Moţa putea să scrie, din pragul Spaniei şi al Morţii, părinţilor cuprinşi de griji, asemenea adevăruri mângâietoare. Viaţa ne-a fost dată nu spre a o lungi cu ori ce rost, ci spre a ne apropia pe noi de Domnul.

---

1) Odată cu aceasta, era în gândul legionarilor români şi clara vedere că luptând pe frontul Spaniei creştine şi naţionaliste şi ajutând-o să isbândească, îndepărtau de propria lor ţară primejdia, tot mai apropiată astfel, a revoluţiei şi a morţii roşii.

Icoana vie a acestei apropieri e cel mai înalt bine pe care un om îl poate lăsa semenilor şi un cetăţean patriei creştine. Pe Moţa şi pe Marin îi durea să nu dea Ţării tot ceeace ea aştepta, pe drept de la ei: întreaga comoară de sfaturi şi de înţelepte prevederi. Dar ei au ales. Şi în faţa alegerii lor stăm cutremuraţi de o nouă lumină.

Lumina lor creşte în văpăi luminiţele sufletelor noastre.

Străvechiul dor dacic de nemurire, innobilat prin jertfa şi credinţa lui Hristos, se redeşteaptă în munţii noştri. Sufletul neamului se regăseşte, prin ei, în înaltele lui virtuţi de noblețe, de desinteresare, de eroism.

Regăsirea aceasta e asemenea unei reînvieri.

Mărire vouă, eroi fără prihană! Mărire vouă!

Prin voi sufletul neamului se redeschide acum spre adevărul Domnului şi spre adevărul vieţii sale.

Prin voi sufletele tinere se înalţă însetate spre floarea cea mai scumpă a jertfei pentru Hristos şi pentru neam.

Fapta voastră apropie izbânda neamului, dar mai presus de toate o sfinţeşte.

RÂNDUIALA

POLITICA EXTERNA A ROMÂNIEI

I.

1. Politica externă a oricărui stat este determinată de următorii factori:

a) *Situaţia geografică* care exercită cea mai mare influenţă nu numai asupra politicei externe a unui stat ci chiar asupra istoriei sale.

b) *Revendicările* de ordin teritorial, naţional, politic sau economic pe care un stat le-ar avea faţă de alte state.

c) *Revendicările* şi ostilitatea pe care alte state le-ar nutri faţă de statul respectiv.

d) *Necesităţile economice.*

e) *Tradiţiile şi precedentele istorice.*

f) *Afinităţile* sau *deosebirile* de regim politic intern.

g) *Necesităţile momentului.*

h) *Interesele, ambiţiile, ideile conducătorilor.*

Fireşte au fost şi mai sunt încă alţi factori care au un oarecare rol în determinarea politicei externe a unui stat, ei sunt însă cu totul secundari faţă de cei esenţiali pe care i-am enumărat mai sus.

Dacă ne aruncăm ochii pe o hartă a Europei desprindem uşor următoarele constatări în ceiace priveşte România.

1) Prin aşezarea sa geografică România face parte atât din Europa Centrală cât şi din Balcani, fiind ţara cea mai însemnată ca întindere, ca populaţie şi ca posibilităţi economice din Peninsula Balcanică şi a doua după Germania din Europa Centrală.

2) România e statul stăpân pe gurile Dunării, adică a fluviului care constitue canalul de scurgere firesc al produselor Europei Centrale spre mare.

3) România se găseşte la intersecţia marilor căi de comunicaţie terestre şi aeriene care leagă Europa Centrală şi Occidentală de Orientul apropiat, precum şi Ţările Baltice şi Polonia de Peninsula Balcanică.

Prin urmare din punct de vedere al aşezării geografice în Europa România ar putea fi caracterizată prin trei cuvinte: *stat de intersecţie.*

Totuşi nu cele trei caractere înşirate mai sus sunt hotărâtoare pentru viaţa statului şi a neamului românesc ci un al patrulea: *România e vecină cu Rusia* şi poarta de intrare a Rusiei spre Balcani.

2. Dacă trecem acum la examinarea sumară a celui de al doilea factor care

determină politica externă a unui stat: revendicările teritoriale, politice sau economice ale României, putem spune de la început că ele nu există. România şi-a realizat unitatea naţională, ea nu mai are nimic de revendicat, cel puţin în actualul moment istoric. Nu cerem nimănui nimic, nu râvnim la bunul nimănui, nu vrem să nedreptăţim pe nimeni. Nu vom ceda însă nici un petec din pământul nostru şi nu vom muta nici cu o palmă stâlpii hotarelor noastre.

Aşadar politica externă a României este o politică de *păstrare* nu una de *cucerire* şi iarăşi e de la sine înţeles că *pacea* este unicul ei scop. Războiul nu ne poate aduce nici un câştig Dimpotrivă ne poate face să pierdem ceiace am agonisit cu atâta trudă, cu atâta sânge şi cu atâta sfântă dreptate. Deci România trebue să se ferească cu orice preţ de război şi să nu tragă spada decât atunci când interesele *ei* vitale vor fi în joc.

3. Dar dacă noi nu râvnim la bunul altuia sunt alţii care au revendicări asupra teritoriului României. Ostilitatea Ungariei şi a Bulgariei este făţişă şi acută, iar la Răsărit avem deaface cu mai mult decât o ostilitate, cu o ameninţare permanentă, cu o sabie a lui Damocles atârnată asupra capului nostru. Deşi toată presa noastră şi o bună parte din opinia publică acordă o mare însemnătate revendicărilor Budapestei şi Sofiei, totuşi ele nu ne pot nelinişti. Dece? Răspunsul e simplu: România atât prin numărul populaţiei, cât şi prin posibilităţile ei militare şi economice poate ţine piept biruitoare atât Ungariei cât şi Bulgariei. Ungaria şi Bulgaria nu prezintă un pericol *direct* pentru noi. Pretenţiunile lor n'ar putea fi valorificate împotriva noastră decât *indirect* în cazul unui război european în care România ar lua parte şi ar fi învinsă.

Deci în ultimă analiză soarta revendicărilor ungare şi bulgare stă în mâna noastră. O politică externă prudentă şi abilă ne poate feri de a fi de partea celor slabi, de partea învinşilor, la pacea generală.

Nu numai atât. In afară de faptul că putem rezista *singuri* Ungariei şi Bulgariei mai putem conta pe ajutorul imediat şi eficace al statelor ameninţate şi ele de iridentismul maghiar şi bulgar. Turcia dar mai ales Grecia şi Jugoslavia n'ar putea îngădui ca Bulgaria — care are atâtea revendicări faţă de Belgrad, Atena şi Ankara — să se întindă în dauna României. O Bulgarie puternică, reprezintă un mai mare pericol pentru Jugoslavia şi Grecia decât pentru România Firește acordul Bulgaro-Jugoslav slăbeşte garanţia sârbească. Totuşi Belgradul n'ar putea privi cu nepăsare un eventual atac bulgar împotriva României, atac care ar schimba echilibrul balcanic. Pe de altă parte Jugoslavia şi Cehoslovacia n'ar putea admite — din aceleaşi motive — o Ungarie refăcută cu Transilvania smulsă României.

Deci atât prin forţa ei proprie cât şi prin interesele identice cu ale ei a patru state, România este garantată faţă de ostilitatea *directă* a Ungariei şi Bulgariei.

4. Din nenorocire nu tot astfel stau lucrurile faţă de colosul dela Răsărit. Aci suntem noi într'o situaţie cu totul inferioară. Imperiul rus, cu cele 170 de milioane de locuitori, cu imensele lui posibilităţi militare şi economice are o zdrobitoare superioritate asupra noastră. O asemenea vecinătate constitue întotdeauna un pericol, fie că Rusia ne-ar fi duşmană fie că ne-ar fi prietenă. Iată de ce problema raporturilor noastre cu Rusia constitue — trebue să constitue — preocuparea esenţială a politicei noastre externe, grija de zi la zi a conducătorilor României.

Aşa fiind e firesc să începem studiul nostru cu o cercetare amănunţită a tendinţelor blocului rusesc, a relaţiilor ruso-române, a tradiţiilor politicei externe româneşti şi a perspectivelor ei faţă de Rusia.

Incepând cu veacul al XVI direcţiile de expansiune ale Moscovei se desenează clar: 1. spre Europa Occidentală, 2. spre Extremul Orient; 3. spre Constantinopol—Mediterană.

In drumul lor spre Europa Occidentală Rușii se lovesc de Polonezi. Duelul ruso-polon durează mai mult de două secole (la un moment dat chiar 1610—1612 Moscova e stăpânită de o garnizoană poloneză) până la năruirea Poloniei. Austro-Ungaria şi Germania vor lua apoi locul Poloniei şi cu ele Rusia se va măsura în 1914.

Spre Extremul Orient, Rusia se va întinde nestânjenită până prin secolul al XIX-lea, când Anglia va începe să i se opună, iar la sfârşitul veacului apare Japonia, care o va învinge în 1904—1905 şi o ameninţă astăzi în toate posesiunile sale orientale.

Insfârşit spre Sud-Vest Rușii vor întâlni întâi pe Tătari şi pe Turci iar apoi pe Români.

In celebrul său testament — şi anume în paragraful XI — Petru cel Mare arată metodele prin care politica rusă va trebui să ajungă la Constantinopole şi spune între altele: «Să-şi apropie (Rusia) şi să reunească în jurul său pe toţi Grecii (prin Greci înţelegea pe toţi creştinii) împrăştiaţi în Turcia».

Astăzi mesianismului religios s'a substituit cel politic; amândouă însă, — atunci şi acum — mascând acelaş imperialism.

După o scurtă perioadă de stagnare politica rusă porneşte sub Caterina II-a în marşul spre Sud-Vest.

Rusia cunoaşte succese răsunătoare.

In jumătate de secol ajunge până la Prut, răpindu-ne Basarabia, iar după Adrianopole preludează la definitiva noastră înglobare în blocul slav, exercitând timp de 30 de ani o dominaţie absolută în Principate. Epoca Regulamentului Organic înseamnă prepararea viitoarei anexări la Rusia. Evident în tot acest răstimp Rusia pozează în «protectoare» şi «eliberatoare» a creştinilor, aşa cum prescrisese Petru cel Mare. Boerii noştrii acceptă timp de câteva decenii cu bucurie protectoratul rusesc.

Răpirea Basarabiei este un prim semnal de alarmă. Şi generaţia paşoptistă care se ridică în timpul Regulamentului Organic a înţeles pe deplin pericolul rus. Deaceia revoluţia de la 1848 are ca directivă externă o ireductibilă ostilitate faţă de Rusia, nu numai ca reprezentantă a absolutismului în Europa ci mai ales ca pericolul de moarte pentru naţia românească însăşi. Deaceia paşoptiştii sunt bine văzuţi de către Turcia şi când—la cererea—Rusiei Turcii sunt siliţi să înăbuşe revoluţia muntenească, primesc foarte bine pe capii ei şi le acordă funcţii şi pensiuni.

Dar deşi prin forţele noastre proprii — nu puteam rezista tăvălugului rusesc, vom fi salvaţi datorită intervenţiei marilor puteri. Firește, încă de la

Începutul secolului al XVIII-lea Austria urmăreşte cu îngrijorare progresele Rusiei spre Vest şi Sud-Vest. Pe la mijlocul veacului marile puteri maritime, Franţa şi Anglia, încep să se intereseze şi ele de problema Orientului. Franţa cu interesele morale şi materiale atât de mari în Imperiul Otoman e hotărîtă să se opună tăvălugului rusesc. D-l de Vergennes — celebrul ministru al lui Ludovic al XVI-lea, pe atunci (1768) ambasador la Constantinopol — dă alarma. Choiseul era inamic declarat al Caterinei a II-a.

Ambasadorul Angliei la Constantinopol, Murray, dădea şi el alarma la Londra şi determina pe William Pitt — marele lord Chatham — să definească politica britanică în Orient printr'o formulă răsunătoare: «Nu stau de vorbă cu cine susţine că menţinerea imperiului otoman nu-i o chestiune de viaţă şi de moarte pentru Anglia».

Pierderea Statelor-Unite, mutând centrul de greutate al politicei coloniale britanice spre Orient, accentuează şi mai mult ostilitatea faţă de Rusia. Asadar de la mijlocul veacului al XVIII-lea Austria, Franţa şi Anglia sunt hotărâte să împiedice dislocarea imperiului Otoman în favoarea Rusiei.

Totuşi abia la 1854—1855 se va ajunge la un conflict armat între marile puteri maritime şi Rusia iar Austria va fi împiedicată să atace trupele ruseşti numai datorită neutralităţii armate şi ameninţătoare a Prusiei.

Războiul Crimeei ne scapă timp de aproape douăzeci de ani de ipoteca rusă. Numai înfrângerea Rusiei, urmată apoi de căderea Austriei pe câmpiile lombarde, permite unirea Principatelor şi alcătuirea statului modern românesc.

Dar a doua cădere a Austriei (1866) urmată de sdrobirea Franţei (1870) dă un nou impuls politicei ruseşti în Orient. Războiul ruso-turc se pregăteşte în văzul tuturor.

România mică, abea închegată, tremură.

Pe de o parte ar voi să folosească războiul ruso-turc spre a obţine independenţa, pe de alta îi e frică de armatele ruse care odată intrate în România ar putea să nu mai plece.

La Livadia Ion Brătianu încearcă să capete asigurări precise din partea Ţarului şi a lui Gorciacov dar fără succes. 1877 vede izbucnind războiul. România nu se poate opune intrării trupelor ruse pe teritoriul său dar are grijă să încheie un tratat formal la 4 Aprilie 1877. Articolul 2 din această convenţie zice: «*Spre a nu se naşte pentru România nici o greutate sau pericol din trecerea armatei ruseşti, guvernul M. S. Impăratul tuturor Ruşilor se obligă să menţină drepturile politice ale Statului român şi să aibă grijă ca ele să fie respectate, conform legilor ţărei şi tratatelor, deosebit de asta, guvernul M. S. Impăratului se obligă să menţină şi să apere integritatea actuală a României*».

Nu numai atât. La cererea Rusiei armata română ia parte la război, contribuţia ei e hotărâtoare. La 30 Noembrie 1877 Plevna cade. La 27 Decembrie Turcia cere un armistiţiu. La 28 Decembrie Prinţul Carol cere Marelui Duce Nicolae ca plenipotenţiarii români să ia parte la negocierea armistiţiului şi a preliminărilor păcei. La 2 Ianuarie 1878 Prinţul Carol trimite pe colonelul Arion la cartierul general rusesc la Kazanlâc ca să ia parte la negocierile armistiţiului şi a preliminărilor păcii. Dar Rusia respinge participarea României la discuţii. La 12 Ianuarie chestia reluării celor 3 judeţe din Basarabia e pusă

pe tapet. La 16 Ianuarie Brătianu şi Kogălniceanu comunică Prinţului Carol că Gorciacov a declarat oficial Generalului Ghica, reprezentantul României la Petrograd, intenţia Rusiei de a relua cele trei judeţe basarabene.

Aşadar cu tot tratatul din 4 Aprilie 1877, cu toate asigurările formale, cu toate jertfele făcute de Români, Rusia nu se sfieşte să rupă din ţara noastră. Dar mai mult. Când România protestează, Rusia ameninţă cu dezarmarea armatei româneşti. Armata noastră — victorioasa armată de la Plevna, Vidin şi Smârdan — e silită, în propria ei ţară, să se retragă în poziţie de apărare pe linia Piteşti, Câmpulung, Târgovişte *). Trupele ruseşti abea după lungi pertractări părăsesc România. Iată prima experienţă a «prieteniei» ruseşti venind după dureroasele experienţe ale «protectoratului» rusesc.

Urmele lăsate de «prietenia» rusească în sufletul şi în mintea conducătorilor politicei româneşti — de la Brătianu şi Kogălniceanu la Lascăr Catargiu, la Petre Carp, la Mitiţă Sturza — sunt nepieritoare. Problema rusă apare tuturor ca hotărâtoare pentru existenţa statului liber român.

De aci apropierea de Puterile Centrale şi tratatul de alianţă de la 1883, deşi România îşi avea idealul naţional de îndeplinit împotriva Austro-Ungariei. Timp de peste treizeci de ani România duce o politică de suspiciune permanentă, de prudenţă, de teamă faţă de Rusia.

Toate fortificaţiile româneşti sunt construite împotriva Rusiei.

Dar în 1914 izbucneşte războiul mondial. O problemă tragică se pune conducătorilor României: între Ardeal şi Basarabia ce trebuia să alegem şi dacă învingeam alături de Ruşi care ne-ar fi fost viitorul? Carp, Maiorescu, Marghiloman, Arion, Stere nu vor în ruptul capului să lupte alături de Rusia şi argumentele lor sunt şi astăzi impresionante. Care ar fi fost situaţia noastră alături de o Rusie victorioasă? Dar însuşi Ionel Brătianu, care până la sfârşit va face politica instinctului naţional şi va risca totul luptând alături de Rusia spre a salva Ardealul, e chinuit de teama feloniei ruse şi de amintirea zilelor de groază pe care le trăise odinioară gloriosul său părinte. Deaceia primul articol al tratatului de alianţă din 4/17 August 1916 semnat la Bucureşti între România şi Antantă sună astfel:

«*La France, la Grande Bretagne, l'Italie et la Russie garantissent l'intégrité territoriale du Royaume de Roumanie dans toute l'étendue de ses frontières actuelles*». Ce izbitoare asemănare cu formula din tratatul de la 4 Aprilie 1877 «...integritatea actuală a României». De astă dată însă România nu se mulţumea cu garanţia Rusiei ci cerea garanţia întregei Europe aliate.

Prin convenţiunea militară anexată Rusia îşi lua o serie de angajamente:

1) Armata rusă urma să-şi reia ofensiva, întreruptă, pe tot frontul austriac, mai ales în Bucovina.

2) Flota rusă trebuia să asigure protecţia litoralului românesc.

3) La mobilizarea armatei române două divizii de infanterie şi una de cavalerie ruseşti trebuiau să vină pe frontul dobrogean.

Articolele 9 şi 10 din convenţiune stabilesc minuţios cum vor coopera armatele româno-ruse şi mai ales cum vor putea pătrunde trupele ruseşti în România (art. 10).

Dar toate aceste precauţiuni se dovedesc inutile. Rusia nu se ţine de *nici unul* din angajamentele luate. Armata ei nu atacă pe frontul austriac. Ruşii apar în Dobrogea târziu. Transporturile de arme, muniţiuni şi medicamente destinate României sunt oprite în Rusia. Iar când România însângerată, copleşită de numărul şi de superioritatea tehnică a duşmanilor e retropită, copleşită de numărul şi de superioritatea tehnică a duşmanilor e redusă la Moldova, la Petrograd ministrul de externe Stürmer tratează pe sub mână pacea separată cu Germania, Rusia urmând să se aleagă cu Moldova «ocupată» deja de trupele muscăleşti.

Căci într'adevăr aveam de a face mai mult cu o armată de ocupaţie de cât cu o armată aliată. Cine a trăit în Moldova nu poate să nu-şi amintească brutalitatea, aroganţa, sălbăticia acestor «prieteni». Şi nici odată nu voi uita superioritatea sfidătoare cu care colonelul ce ne ocupa casa — în Ungurenii Tecuciului — răspundea mamei mele, care invoca titlul de «aliată»: «Nous sommmes venus pour sauver votre petit pays, Madame. Nous ne sommes pas des alliés, nous sommes des protecteurs«. Ne protejau jefuindu-ne ca pe timpul Regulamentului Organic.

Iar cand debandada bolşevică s'a produs, lucrurile au luat cu adevărat un aspect tragic. Jafurile, incendiile, violurile, asasinatele se ţineau lanţ. Populaţia satelor moldovene trăia sub o adevărată teroare. La Iaşi trupele bolşevice încercau detronarea Regelui Ferdinand, la Galaţi două batalioane româneşti susţineau — în primăvara lui 1918 — un adevărat asediu iar oraşul era bombardat de artileria rusă, pretutindeni armata noastră era silită să intervină, ca să dezarmeze bandele prădalnice şi să elibereze teritoriul Moldovei însângerate de «prietenii» care nu voiau să mai plece.

Lucrurile acestea s'au uitat? Din fericire mai sunt documente care le probează. Iată câteva semnificative pasagii din Memoriul prezentat de către delegaţia română la Conferinţa păcii dela Versailles în şedinţa din 1 Februarie 1919, memoriu care rezuma expozeul oral făcut de Ionel Brătianu, primul delegat al României: «*...ni l'inaction des Alliés voisins qui ne se trouvaient pas au rendez-vous donné en Transylvanie, ni le retard d'un secours russe pouvant couvrir Bucarest et la Valachie, ...n'ont ébranlé ni la foi ni le dévouement des Roumains*». (Pag. 3). La pag. 4: «*Malheureusement pendant ce temps la Russie s'effondrait et rapidement l'armée roumaine se trouvait envelopée par l'ennemi avec lequel pactisait ouvertement l'alliée russe*». Tot la pag. 4: «*...l'armée roumaine entre en hostilité ouverte contre les troupes bolchéviques qui occupaient alors tout le territoire de la Moldavie et de la Bessarabie*». Iar mai departe: «*Pendant que les luttes à coups de fusil et de canon se livraient sur notre territoire avec nos alliés d'hier, la paix de Brest-Litovsk se concluait*».

Aşadar «aliaţii» noştri nu ne dau nici un ajutor eficace pe front şi nu respectă nici una din dispoziţiunile convenţiunei militare din 4/17 August 1917; ne opresc armele şi muniţiunile trimise de Franţa şi Anglia; dezertează în massă de pe front (Iulie-August 1917); jefuesc, violează, incendiază, asasinează; încearcă să detroneze pe Regele nostru; dau adevărate lupte cu trupele româneşti pe teritoriul «aliat»; însfârşit ne trădează, încheie pace separată cu Puterile Centrale şi îngăduie armatelor austro-germane să ne cadă în spate prin ocuparea Ucrainei.

Intr'o dulce armonie ţariştii şi bolşevici, practicaseră faţă de România aceiaşi politică.

După război situaţia e firesc schimbată. România e acum o ţară de 18 milioane de locuitori, puterile ei sunt mult sporite. Evident Austro-Ungaria — care forma o contrapondere imediată Rusiei — a dispărut, dar în locul ei a apărut la Nord Polonia, ţară de 30 de milioane de oameni, aliată firească a României împotriva colosului rus. Totuşi disproporţia de forţe continuă a fi înspăimântătoare şi chestiunea rusă rămâne singura problemă de viaţă şi de moarte a politicei externe româneşti. Nouii stăpâni ai Rusiei ne sunt de la început violent ostili. Ne sunt ostili nu numai pentrucă reprezentăm detestata lume «burgheză» ci mai ales pentrucă «anexasem» Basarabia. Duşmănia bolşevică e atât de puternică încât nu se sfiesc să aresteze pe ministrul nostru la Petrograd, Diamandy. Numai protestul întregului corp diplomatic scapă pe reprezentantul României din mâinile Cekei.

Timp de doi ani (1918—1920) relaţiile româno-ruse continuă a fi războinice.

Lupte violente se dau la Nistru. Trupele româneşti sprijinind pe cele franceze şi greceşti în acţiunea întreprinsă la Odesa şi în Sudul Ucrainei (primăvara 1919). Când — în urma debandării regimentelor franceze aliaţii părăsesc în Sud lupta împotriva bolşevismului (cam în acelaş timp Englezii se vor retrage de la Murmansk) armata română rămâne cu arma la picior dealungul Nistrului.

Dar în 1920 situaţia se schimbă. Războiul cu Polonia inspiră bolşevicilor o teamă firească de România, care ar fi putut să cadă în flancul trupelor ruseşti. Deaccia în primăvara lui 1920 se produc primele sondagii ruseşti pe lângă d-l Vaida — pe atunci prim-ministru şi ministru de externe. Bolşevicii se arătau dispuşi să recunoască drepturile noastre asupra Basarabiei — în momentul în care şi aliaţii ni le recunoşteau — în schimbul reluării relaţiilor diplomatice normale şi a recunoaşterei «de jure» a guvernului bolşevic. Prin urmare schimb de recunoaşteri.

Dar guvernul Vaida face loc cabinetului Averescu. Noul guvern primeşte aceleaşi sugestii ruseşti. D-l General Averescu e gata să le accepte dar Take Ionescu — venit între timp la Externe — refuză să stea de vorbă cu Rusia. Regele Ferdinand cere părerea lui Ione Brătianu care se raliază opiniunei lui Take Ionescu. Sugestiunile ruseşti sunt înlăturate. Şi era firesc să fie aşa.

In clipa în care trupele bolşevice se aflau la porţile Varşoviei şi valul roşu ameninţa să spargă bariera poloneză spre a se revărsa în Europa şi a ne cuprinde din toate părţile, România era silită să-şi păstreze libertatea de manevră. De la Paris ne veneau într'una îndemnuri de a sări în ajutorul Poloniei. Guvernul nostru şi întreaga lume politică română trece prin momente de panică. Armata română nu era în stare să se avânte într'un nou război Pe de altă parte victoria rusă — orice tratat de «recuoaştere» am fi avut cu ei — ar fi însemnat nu numai revoluţionarea Europei ci şi înglobarea României — abea întregită — în U. R. S. S.

Spre fericirea noastră; şi a întregei Europe, generalul Weygand sdrobeşte hoardele roşii sub zidurile Varşoviei. Războiul ruso-polonez ia sfârşit şi Rusia recade în grave convulsiuni interne.

Al doilea contact se produce în 1921, la Varşovia, când d-l Filaliti — prezentantul nostru — tratează îndelung, dar fără rezultat cu d-l Karachan.

Al treilea contact — de astădată direct — se produce la conferința de la Lausanne în primăvara lui 1923. Ionel Brătianu și Diamandy se întâlnesc în cursul conferinței cu Cicerin și cu Racovschi. Dar relațiile româno-ruse continuă să rămână ostile. Intre timp situația guvernului bolșevic se întărește. Mișcările antibolșevice au fost lichidate iar în urma N. E. P.-ului viața a pornit spre normalizare. Acum Rusia nu mai are nevoe de bunăvoința României. Pretențiunile rusești asupra Basarabiei sunt incontinuu, sistematic proclamate. Chestiunea Basarabiei e păstrată de Moscova ca un «casus belli» eventual. Bine înțeles că Basarabia ar fi fost un simplu pretext pentru o revărsare posibilă a puhoiului roșu în Balcani și Europa Centrală. Un pretext comod și oricând la îndemână. Basarabia devine deci unul din punctele nevralgice ale Europei.

Firește lucrul acesta nu ne poate încânta nici pe noi dar nici pe aliații noștri.

De la Paris și de la Varșovia ne vin sugestii să căutăm un «modus vivendi» cu vecina noastră de la Răsărit. La Moscova se fac sugestii semănătoare.

România nu vrea să dea impresia că refuză să stea de vorbă, iar Rusia acceptă ideia unei conferințe româno-ruse pentru a face o nouă demonstrație în chestiunea Basarabiei. Conferința se întrunește la Viena în primăvara anului 1924.

De la prima întrunire președintele delegațiunei ruse, Krestinski, pune brutal chestiunea «anexării» Basarabiei. D.l Mircea Djuvara (se pare că delegațiunea română se aștepta la declarația Sovietelor și pregătise chiar răspunsul) răspunde afirmând încă odată drepturile istorice și etnice ale României asupra Basarabiei și respingând temerarele afirmațiuni rusești. Timp de cinci ani de zile relațiile ruso-române rămân în stadiul lăsat de conferința de la Viena.

Dar necesitățile planului quinquenal împing guvernul bolșevic la anumite concesiuni, la anumite demonstrații pacifice. Astfel la începutul anului 1929 Rusia propune statelor vecine — Polonia, Lituania, Statele Baltice, România — punerea anticipată în aplicare a pactului Kellog. După unele ez tări, la îndemnul stăruitor al Varșoviei, d-l Citta Davila semnează la Moscova — în numele României — convențiunea propusă de Soviete. Și după această ceremonie Sovietele păstrează atitudinea net dușmănoasă față de noi.

Intre timp național-socialismul crește în Germania. Franța și Polonia se tem de urmările pe care înscăunarea lui Hitler la Berlin le va avea asupra politicei externe germane. Rusia încearcă aceleași sentimente. O accentuată apropiere franco-polono-rusă se produce în a doua jumătate a anului 1932.

Varșovia vrea să semneze cu Rusia un pact de neagresiune și ne îndeamnă și pe noi să facem la fel. De la Paris — unde cartelul stângei a preluat de curând guvernul (Mai 1932) — ne vin aceleași sugestii. D-l Vaida — pe atunci ministru de externe — secondat de d. Gafencu începe tratativele cu Rusia. Dar Sovietele ne oferă o formulă defavorabilă în care se vorbește de «diferendele existente» (aluzie la Basarabia). Sub presiunea aliatelor sale, România e gata să semneze acest pact de neagresiune, cu toată formularea lui defavorabilă.

Acum intervine «bomba» Titulescu. Ministrul nostru la Londra își înaintează demisia din postul său și într'un răsunător interview atacă politica externă dusă — peste capul său — de d-nii Vaida și Gafencu. «Bomba» trântește

Guvernul Vaida iar în noul cabinet Mironescu d-l Titulescu deține portofoliul Externelor. Relațiile româno-ruse trec printr'o nouă fază de tensiune.

Atitudinea Rușilor va suferi însă curând o radicală schimbare. La 30 Ianuarie 1933 Hitler vine la putere. Planurile antibolșevice ale lui Rosenberg capătă perspective de înfăptuire.

In același timp situația se complică și în Extremul Orient. Japonezii sunt deja de doi ani în Manciuria, presiunea lor devine pe zi ce trece mai puternică. Acum Rusia se vede amenințată pe două fronturi, la ea acasă.

Intransigența nu-i mai poate fi de folos, planurile revoluției mondiale sunt aruncate la hala de vechituri, Internaționala III-a dispare din recuzitele politicei rusești.

Rusia e silită să adopte o atitudine *defensivă, conservatoare* în locul atitudinei *ofensive, revoluționare,* pe care o avusese până acum. Deaceea de teama Germaniei și a Japoniei — caută să-și lichideze în grabă toate ipotecile vechi, să netezească drumul unei înțelegeri cu toți vecinii săi, să se încadreze într'o politică de colaborare cu «lumea burgheză», să vie la Geneva etc., etc. Din această necesitate iese celebra definiție a agresorului (3 Iulie 1933) atât de conservatoare.

Dar aceste tendințe ale politicei rusești — dornică să găsească în Europa cât mai mulți aliați împotriva Germaniei — se întâlnesc cu tendințele asemănătoare ale Quai d'Orsay-ului. Nu numai atât. Afinități de regim politic intern leagă Franța radicalsocialistă — care va încăpea curând pe mâna lui Leon Blum — de bolșevism. O ură egală animă Moscova roșie și Parisul roz împotriva hitlerismului. Blocul franco-rus — care începuse să se deseneze încă din 1933 — la Viena în 1934 și 1935.

Și acum — firește și sub imboldul Parisului, dar mai ales sub presiunea germană — Rusia e grabită să reia relațiile diplomatice cu România, iar noi nu putem decât să fim mulțumiți de normalizarea juridică (deși drepturile României asupra Basarabiei nu sunt formal recunoscute) a raporturilor noastre cu marea republică vecină.

Din nenorocire lucrurile nu se opresc aci. Parisul și Praga devin aliatele Rusiei împotriva Germaniei și nu numai a Germaniei ci și a regimului național-socialist. După cum e și firesc Parisul, ca și Praga, au interesul ca oricât de multe puteri să se alieze acestui bloc, deci în acest sens se exercită influența lor la București. Iar Rusia — ca în 1877, ca în 1914, ca în 1919, ca în 1920 ca *oridecâteori a fost amenințată și a avut nevoie «d'un plus petit que soi»* — ne deschide larg brațele și se oferă să ne înăbușe la pieptul ei. Nu știu întrucât politica externă românească s'a angajat sau nu pe această cale, în orice caz aparențele mențin să arate că d-l Titulescu era dispus s'o urmeze. D-l Șeba în cartea sa arată chiar că d-l Titulescu mersese foarte departe.

Astăzi d-l Titulescu nu mai e ministru de externe.

După acest foarte lung, dar indispensabil istoric al relațiilor ruso-române să cercetăm acum pe scurt — la lumina precedentelor istorice — atitudinile posibile ale României față de Rusia.

1) O primă atitudine posibilă este aceia a *dușmăniei fățișe.* Politica externă a României poate lui o atitudine hotărît ostilă Rusiei. Poate unelti în

Ucraina, se poate încadra într'un sistem de alianţe îndreptat împotriva Rusiei Sovietice, poate păşi la provocări verbale, la cruciada anti-bolşevică (după sistemul german) ş. a. m. d.

Este aceasta o politică înţeleaptă, recomandabilă, posibilă pentru Româ. nia? Hotărât că nu!

Ar însemna să ne jucăm cu focul ! Iar dacă, încadrându-ne într'o *alianţă ofensivă* împotriva Sovietelor, ne-am *înstrăina libertatea de manevră*, ar însemna să scoatem castanele din foc pentru alţii cu mâna noastră.

2) A doua atitudine — către care ne împing Franţa şi Cehoslovacia şi spre care părea că înclină d-l Titulescu — este aceia a *prieteniei* sau poate chiar a alianţei cu Rusia Sovietică. Fără îndoială că această a doua atitudine e şi mai periculoasă de cât prima mai întâi că n'ar fi o prietenie de dragul prieteniei, ci o prietenie îndreptată împotriva cuiva, împotriva Germaniei naţional-socialiste. Ar însemna deci iarăşi să ne alăturăm unei cruciade inverse, să scoatem cu mâna noastră castanele din foc pentru alţii.

Dar pe când în prima ipoteză o asemenea operaţie — în caz de reuşită —ne-ar aduce şi nouă foloase, pentrucă înfrângerea Rusiei şi eventuala ei îmbucătăţire ar înlătura, dacă nu pentru întotdeauna cel puţin pentru o lungă bucată de vreme, pericolul rus; a doua ipoteză — în caz de reuşită — ar fi dezastruoasă pentru noi, căci ar însemna să distrugem *singura mare putere europeană apropiată de noi şi care face echilibru colosului rus.*

Intr'adevăr, să nu uităm, toate marile realizări ale istoriei noastre moderne s'au făcut în momentele de slăbiciune ale Rusiei. In 1859 unirea n'a fost posibilă de cât pentrucă războiul Crimeii scosese — pentru moment — Rusia din jocul european, în 1918 unirea cea mare n'a fost posibilă decât pentrucă Rusia era pradă convulsiunilor interne. Chiar acum relaţiile noastre n'au devenit corecte cu Rusia decât de când Hitler o ameninţă la ea acasă.

Cei ce cad în admiraţie în faţa «pacifismului» rusesc şi a «prieteniei» pe care Moscova ne-o manifestă de la un timp încoace să-i mulţumească lui Hitler şi «hitlerismului», căci el a preschimbat pe muscali din lupi în mieluşei. Deci, din punct de vedere românesc vorbind, *dacă Germania n'ar exista ar trebui in-* entată.

Aşa dar prietenia sau alianţa cu Rusia împotriva Germaniei ar fi un non sens al politicei externe româneşti.

Nu numai atât. Trecutul ne-a arătat ce înseamnă alianţa cu Rusia. La 1877 şi la 1918 am putut constata că dragostea armatelor ruseşti era atât de mare pentru România în cât nu mai voiau să plece. Ne-am bătut «à coups de fusil et de canon», cum spune Ionel Brătianu, ca să scoatem pe scumpii noştrii «aliaţi» din Moldova. Şi pe atunci aveam de a face cu un imperialism ţarist sau cu hoarde dezorganizate, astăzi armatele bolşevice sunt animate de mesianismul roşu şi ar privi ca o datorie faţă de conştiinţa lor revoluţionară şi de umanitate să ne fericească... cu deasila. Să mai vorbim de aliaţii fireşti care ar primi bolşevismul cu braţele deschise, de milioanele de fii ai lui Israel care şi-ar regăsi în fruntea armatelor roşii fraţii, rudele şi misiunea?

S'ar putea răspunde aci că transpun problema de pe planul politicei externe pe cel al politicei interne, de pe plan naţional pe plan social.

Nu ! Franţa, Spania, Germania, Statele-Unite etc. şi-ar putea îngădui lu-

xul unui comunism naţional. România însă, nu! Noi suntem vecinii Rusiei. Triumful bolşevismului în România ar însemna — şi de altfel asta cer propagandiştii comunişti — integrarea noastră în U. R. S. S.

Am deveni — cu alte cuvinte — un fel de Republică a Kirgizilor, a Başkirilor, a Evreilor sau a Tătarilor în care sub o independenţă de formă, am simţi apăsarea cismei moscovite.

In sfârşit economiceşte — nici măcar economiceşte —n'am avea nimic de câştigat dintr'o apropiere de Rusia. Rusia şi România au structuri economice similare, sunt ţări agricole în curs de industrializare. Ce să cumpărăm de la Ruşi? Ce să le vindem? Cereale, petrol, lemne? Avem şi unii şi alţii de toate şi ne concurăm. *Deci şi din acest punct de vedere: ostilitate naturală* pe pieţele străine.

Deaceia să ne amintim întotdeauna de celebrele cuvinte ale lui Petre Carp: «...dacă am permite ca ortodoxia să iasă din biserică şi să intre pe terenul politic, cred, cu d-l Maiorescu, că am cădea în braţele Rusiei, şi ce sunt acele braţe noi o ştim, o ştim aşa de bine, încât ne întrebăm când sunt ele mai periculoase, atunci când ne strâng cu ură sau atunci când ne strâng cu drag». Rusia ne-a iubit — şi am văzut cum ne-a iubit — când a avut nevoie de noi *împotriva cuiva*, a Turcilor în 1877, Austro-Germanilor în 1916 sau a Germanilor acuma.

Pe atunci însă, conştientă de riscul de moarte prin care trecea, România mergea totuşi alături de Moscova pentru că avea de câştigat: independenţa în 1877, Ardealul în 1916. Astăzi am risca totul fără a avea cea mai mică perspectivă de câştig.

3) A treia atitudine posibilă faţă de Rusia, în afară de *duşmănia făţişă* sau *prietenia* strânsă, este aceia a relaţiilor *corecte* dar *prudente* şi *neîncrezătoare*. N'avem nevoe să provocăm Rusia dar nici s'o iubim. Am ajuns să avem relaţii diplomatice cu ea, cu atât mai bine. Să ştim însă că trebue să ne oprim aci.

Mai mult. Fără să mărturisim intenţiuni agresive faţă de Rusia, nu vom avea totuşi nimic împotriva dificultăţilor pe care i le-ar face alţii.

Dacă Japonia muşcă din colosul rus în Extremul Orient e foarte bine; dacă Germania înfrânge Rusia în Europa e şi mai bine; dacă un război civil tulbură din nou Rusia, sau—idealul—o duce la îmbucătăţire în state naţionale e admirabil. Iată sentimentele *fireşti* pe care trebue să le avem faţă de Rusia.

Şi atitudinea aceasta prudentă şi neîncrezătoare îşi găseşte complectarea *în încadrarea României într'un sistem de alianţe DEFENSIVE îndreptat împotriva Rusiei*. E natural să ne aliem cu Polonia, cu Germania, cu Japonia, cu oricine e duşmanul Rusiei cu o singură condiţiune: *să nu pierdem libertatea de manevră*. Alianţele să fie *defensive* pentruca să nu fim automat târâţi în orice agresiune anti-rusă.

Dar în acest caz nu ajungem la ipoteza duşmăniei făţişe examinată la punctul 1? Nu! Pentrucă *noi nu atacăm, ci noi ne luăm garanţii împotriva eventualei agresiuni ruseşti* şi rămânem neutri în cazul unei agresiuni a aliaţilor noştri împotriva Rusiei.

Vrea însă cineva să încheie alianţe *defensive* cu noi, alianţe prin care ne-am păstra libertatea de manevră? Nouăzeci la sută din alianţe sunt *defensive*,

P. 183245.

iar în al doilea rând, nu alianţa României ci chiar *neutralitatea armată* a României e căutată, pentrucă imobilizează automat la graniţa României un număr considerabil de divizii ruseşti.

Iată dece socotim că această ultimă atitudine, corectă dar prudentă, neîncrezătoare, defensivă este cea mai conformă cu interesele de totdeauna ale României.

*
* *

5. Până acum am analizat situaţia României faţă de ostilităţile ungară şi bulgară şi faţă de problema rusă. Această analiză am făcut-o însă ca şi cum România s'ar afla singură în faţa Ungariei, Bulgariei şi a Rusiei. N'am pomenit decât în treacăt de alianţele noastre. Să cercetăm acum aceleaşi probleme în cadrul alianţelor noastre şi în funcţie de marile curente ale politicei europene.

Din analiza făcută până acum asupra poziţiei României a reeşit clar, sper, că politica externă românească trebue să rezolve două probleme esenţiale: a) *în cazul unei conflagraţiuni generale să nu fie de partea învinşilor spre a îngădui pretenţiunilor ungare şi bulgare să se valorifice; b) atitudinea şi apărarea faţă de Rusia.* Intrucât reuşeşte sistemul nostru de alianţe să mulţumească aceste cerinţe?

România e prinsă în următoarele alianţe:

1) alianţa cu Jugoslavia şi Cehoslovacia;
2) alianţa cu Polonia;
3) alianţa cu Franţa.
4) alianţa cu Turcia şi Grecia. (Inţelegerea Balcanică).

*
* *

Mica Inţelegere s'a născut din două necesităţi. Necesitatea resimţită de statele care s'au creat — în parte — prin desmembrarea Ungariei, de a se garanta reciproc împotriva revizionismului maghiar.

Fireşte fiecare din aceste state putea rezista singur unui eventual atac maghiar, dar de vreme ce n'aveau nici un litigiu între ele şi o aceeaşi inimiciţie le ameninţa pe toate trei, unirea lor era normală.

Să nu se uite că, abea un an înainte, Ungaria bolşevică atacase trupele cehe, iar, apoi, se năpustise asupra Românilor, (1919) şi că sub puterea primei izbiri, armata noastră fusese nevoită să cedeze, înainte de a reveni biruitoare şi a sdrobi bolşevismul ungar la Budapesta.

In treacăt fie zis politica noastră n'a ştiut să folosească biruinţa. De teama bolşevismului România favorizează instalarea unei dictaturi albe în Ungaria. Aristocraţia maghiară reia frânele puterii, restabileşte curând, preacurând, ordinea internă şi orientează tot efortul unei naţiuni mândre şi şovine spre recâştigarea graniţelor pierdute.

Regenţa lui Horthy înseamnă stabilitate şi continuitate în guvernare. De la 1921 şi până astăzi Ungaria n'a avut propriu zis decât 2 guverne (scurtul intermezzo Karoly neprezentând nici o însemnătate). Cabinetul Bethlen, care a durat zece ani, şi cabinetul Goemboes, care durează de cinci. Intre timp

România a schimbat 8 guvernări (adică 8 schimbări de regim) şi 15 cabinete (adică 15 schimbări de prim-ministru).

Dimpotrivă dacă România favoriza în 1919 înscăunarea unui regim democrat la Budapesta, situaţia ar fi fost cu totul alta. De la început s'ar fi pus problema împărţirei latifundiilor aristocraţiei, s'ar fi ajuns fatal pe această temă la grave frământări interne, s'ar fi schimbat parlamente, s'ar fi revoluţionat sistemul politic prin acordarea sufragiului universal etc. etc. Ungaria ar fi avut pe primul plan preocupările politice şi sociale în locul celor naţionale.

De altfel, ca regulă generală de politică externă, un stat trebuie să dorească inamicilor săi un regim nestabil, de descompunere politică şi socială, de desconsiderare a problemelor naţionale — cum e democraţia parlamentară.

Din nefericire România n'a înţeles acest lucru. Şi-a păstrat pentru ea regimul de descompunere (aliatele sale Franţa şi Cehoslovacia sunt şi ele democraţii parlamentare) în timp ce duşmanii ei Rusia şi Ungaria cunosc binefacerile stabilităţii şi ale continuităţii.

Aşa dar România, Jugoslavia şi Cehoslovacia se unesc spre a menţine Ungaria în limitele ei actuale.

Caracterul *local* al Micei Inţelegeri e astfel de la început precizat. Totuşi de atunci, la Bucureşti şi la Praga, mai există încă o tendinţă, aceea de a forma din Mica Inţelegere o unitate capabilă de a juca un rol de mare putere.

Conferinţa de la Versailles, cu împărţirea statelor în «puteri cu interese limitate» şi mari puteri cu interese şi pofte nelimitate, nemulţumise toate statele mici şi mijlocii. Take Ionescu,de acord cu d-l Beneş, încearcă încă din 1921 să lege Polonia, aliată cu noi, şi Grecia de noua organizaţie, spre a creia astfel un bloc de la Marea Baltică la Marea Mediterană. Incercarea nu reuşeşte. Totuşi această tendinţă persistă şi prin forţa lucrurilor se afirmă.

Grupul de puteri ce se constituise în Europa Centrală nu putea rămâne indiferent faţă de marile curente ale politicei europene. Pe de altă parte atât România, cât şi Cehoslovacia şi Jugoslavia erau fiecare legate prin câte un tratat de alianţă cu Parisul. Implicit Mica Inţelegere e legată de politica franceză şi urmează atitudinile acesteia în marile probleme europene. Fără îndoială această tendinţă a Micei Inţelegeri de a ieşi din cadrul ei local nu poate fi aprioric condamnată. A avut avantagiile ei dar are şi desavantagiile ei.

In adevăr alianţele nu înseamnă întotdeauna un spor de forţă, ele pot însemna câte odată şi o slăbiciune. Statele aliate au întotdeauna interese comune şi ostilităţi comune, dar au totdeodată şi interese divergente şi ostilităţi care deşi nu ating direct de cât pe unul din aliaţi se resfrâng indirect şi asupra celuilalt. Când o alianţă îţi aduce multe ostilităţi indirecte, ea poate constitui mai repede o slăbire de cât o întărire.

Alianţa cu Jugoslavia apare dela început ca plină de foloase pentru ambele ţări. Jugoslavia nu e ameninţată de alte pericole externe de cât cele comune cu România, Ungaria şi Bulgaria ne sunt în egală măsură ostile, ba chiar mai ostile nouă decât Sârbilor.

Faţă de Rusia, marea noastră problemă de la răsărit, Jugoslavia are o atitudine care ne convine de minune. Rezervă neîncrezătoare şi oarecum duş-

mănoasă. E printre puţinele ţări care n'au reluat relaţiile diplomatice cu Sovietele. Tensiunea italo-jugoslavă, atât de puternică acum câţiva ani, a scăzut mult şi în orice caz Italia nu poate merge până la război. Mai ales după cucerirea Abisiniei, politica italiană e pentru multă vreme împiedicată de la acte de agresiune în Europa. Astăzi — discursul d-lui Mussolini a dovedit că relaţiile Jugoslaviei cu Italia sunt mult mai bune ca relaţiile noastre cu marea naţiune latină.

Jugoslavia nu ne poate deci tărî în complicaţiuni rezultând din politica ei externă. Singurul pericol derivă pentru noi din tendinţa de apropiere de Bulgaria. Tratatul semnat de curând poate deveni periculos. El se explică în parte prin influenţele convergente ale Berlinului şi Romei la Belgrad şi Sofia. Dar în parte explicaţia trebue căutată şi în deficienţele politicei noastre externe. Am dat prea mare importanţă Cehoslovaciei şi Franţei şi am neglijat aliatele noastre *esenţiale* Polonia şi Jugoslavia.

Se pare că în ultimul timp politica noastră a luat o direcţie mai conformă cu interesele româneşti. Totuşi pericolul apropierei bulgaro-jugoslave nu-mi pare de neînlăturat, cu toate stipulaţiunile tratatului. Tratatele nu sunt eterne şi în ultimii şaizeci de ani încercările de apropiere sârbo-bulgare au fost nenumărate dar toate s'au sfârşit în sânge.

Bine înţeles modul în care sunt trataţi Românii în Jugoslavia iarăşi nu ne poate mulţumi. Dar asta-i vina noastră, care n'am ştiut niciodată să vorbim la Belgrad. Un guvern român ferm hotărît ar putea obţine o purtare omenoasă din partea Sârbilor.

Trebue să mai semnalăm iarăşi că situaţia internă a Jugoslaviei nu-i trandafirie. Sub guvernul Stoiadinovici s'a realizat însă o destindere între Belgrad şi Zagreb. Insfârşit să amintim că valoarea armatei jugoslave e recunoscută.

In total, cu umbrele pe care le-am arătat, alianţa cu Jugoslavia e folositoare României. Belgradul are interese comune cu Bucureştiul faţă de Budapesta şi Sofia şi nu ne aduce nici o duşmănie capabilă să ne încurce în complicaţiuni străine politicei noastre.

Cu Cehoslovacia lucrurile nu se prezintă din nenorocire atât de clar. Alianţa cehă ne aduce mai multe ponoase decât foloase.

Intr'adevăr în rubrica foloase putem înscrie o garanţie în plus faţă de Ungaria. Ne este această garanţie indispensabilă? Am arătat că România poate rezista cu succes singură Ungariei. Proba s'a făcut de altfel în 1919 când trupele noastre au ajuns dintr'un elan la Budapesta. Avem însă şi garanţia jugoslavă. Deci faţă de cei circa 700.000 de oameni pe care i-ar putea pune în linie Ungaria s'ar alinia minimum 2.500.000 de Români şi de Jugoslavi. Garanţia cehă nu ne apare astfel, ca fiind indispensabilă. Totuşi o garanţie în plus nu strică niciodată.

Să cercetăm acum şi rubrica ponoaselor. Cehoslovacia constitue un stat polinaţional, ea este astăzi în mic ceiace a fost ieri Austro-Ungaria. Iată proporţia naţionalităţilor: Cehi 47,2%, Germani 23,4%, Slovaci 18,5%, Unguri 5,60%, Ruşi 3,4%, Jidani 1,3%, Polonezi 0,6%. Cehii şi Slovacii împreună abea ating 65,7% şi să nu se uite că în Slovacia există o puternică mişcare autonomistă.

Cea mai puternică minoritate, cea germană cu peste 3.000.000 de oameni, atinge 23,4% faţă de cele 65,7% ale Cehoslovacilor. In România, de pildă, cea mai puternică minoritate, cea maghiară, atinge 7,9% faţă de cele (72,0% ale Românilor).

Această ţară are o lungime de 980 de kilometrii şi o lăţime care variază între maximum de 300 km. şi minimum 60. Graniţele Cehoslovaciei au o întindere totală de 3000 km. Prin urmare într'un război, Cehoslovacia, cu armata cuprinzând mai sus arătata proporţie de minoritari, va putea abea să se apere, în cel mai bun caz.

Astfel constituită Cehoslovacia e înconjurată, la toate graniţele ei, numai de duşmani. Singuri cei câţiva zeci de km. cât reprezintă graniţa dinspre România sunt siguri. Cehoslovacia polarizează toate inimiciţiile posibile, germană, austriacă, poloneză şi maghiară. Orice război s'ar ivi în Europa prima ţară care e fatal atrasă în el e Cehoslovacia.

Nu numai atât. Ameninţarea germană o împinge în braţele Rusiei. De aci rezultă că şi noi suntem împinşi, mai ales că Parisul acţionează solidar cu Praga, în această funestă direcţie. Pe de altă parte alianţa cu Cehoslovacia ne atrage într'un angrenaj ostil Germaniei, ceeace iarăşi nu-i în interesul nostru. Insfârşit poate constitui şi un măr de discordie cu aliata noastră *esenţială* Polonia.

In concluzie: în schimbul unei garanţii, care nu este indispensabilă, alianţa cu Cehoslovacia ne creiază dificultăţi cu Polonia, ne apropie de Rusia şi ameninţă să ne atragă într'un conflict european pentru interese ce ne sunt străine. Intr'un cuvânt este tipul unei alianţe în care ponoasele apar de la prima vedere mult mai mari de cât foloasele.

*
* *

Inţelegerea Balcanică, constitue o grupare de state având interese comune şi hotărîte să menţină pacea în Balcani. Inţelegerea Balcanică este o fericită combinaţie diplomatică întemeiată pe realităţi. Turcia, Grecia, Jugoslavia şi România au tot interesul să menţină pacea în Balcani. De o răsturnare a echilibrului balcanic n'ar folosi decât Bulgaria. Prin urmare Inţelegerea Balcanică constitue o garanţie în plus faţă de Bulgaria, ceeace ne foloseşte tuturor. Bine înţeles pactul sârbo-bulgar slăbeşte considerabil Inţelegerea Balcanică. Să sperăm însă că nu va fi etern. Pe de altă parte, dat fiind că Turcia, Grecia şi Jugoslavia gravitează astăzi în jurul Angliei, ne legăm şi noi indirect de o putere de pe urma căreia am avut întotdeauna de folosit şi care nu va fi niciodată în raporturi ultra cordiale cu Rusia. In sfârşit nici un pericol extern nu ameninţă Grecia sau Turcia, afară de cel bulgar, deci înţelegerea cu aceste state nu ne poate atrage în complicaţiuni străine intereselor noastre.

Fireşte nu trebue să trecem cu vederea chestiunea macedoneană. Un guvern care ar vorbi hotărât la Atena ar putea însă obţine un tratament omenos pentru Aromâni. Amintirea tensiunei româno-greceşti dela începutul secolului trecut nu poate fi plăcută Greciei.

In concluzie, Înţelegerea Balcanică e folositoare tuturor partenerilor şi nu e legată, pentru noi, de nici un risc.

6. Să cercetăm acum cea mai însemnată din alianţele noastre, cea *polonză*. Alianţa cu *Polonia* stă în firea lucrurilor.

Amândouă ţările sunt vecinele colosului rus şi amândouă au suferit de pe urma tendinţelor lui de expansiune, Polonia mult mai dureros decât noi. De aceea alianţa defensivă dintre Varşovia şi Bucureşti s'a impus ca o necesitate primordială ambelor state. Continuitatea graniţelor noastre face ca în cazul unei agresiuni ruseşti singurul ajutor imediat şi eficace pe care-l putem primi să fie cel polonez şi vice versa.

Polonia şi România formează împreună un bloc de cincizeci de milioane, adică un foarte serios obstacol opus forţelor ruseşti, mai ales dacă ne gândim că imensitatea frontierelor, greutatea concentrării, lipsa căilor de comunicaţie şi necesitatea de a menţine importante forţe în Extremul Orient vor sili Rusia să folosească pe frontul occidental numai o parte din puterile sale. Iată dece este o datorie imperioasă pentru ambele state de a menţine cu *orice preţ* relaţii mai mult decât cordiale.

Lucrul acesta n'a fost întotdeauna recunoscut la Bucureşti şi nici la Varşovia. O alianţă nu înseamnă numai o necesitate geografică şi politică, şi nici numai un tratat, ci şi o stare de spirit. Ei bine starea de spirit favorabilă indisolubilelor relaţii româno-poloneze nu mai există astăzi. Ea trebue neapărat reînviată.

Firește, alianţa cu Polonia, repet indispensabilă, ne va creia întotdeauna anumite greutăţi de orientare generală derivând din situaţia geografică a vecinei de la Nord. Intre Germania şi Rusia, care au îmbucătăţit-o şi au stăpânit-o, e normal ca Polonia să şovăe. Intr'adevăr Varşovia nu poate uita nici pe Frederic cel Mare, nici pe Caterina a II-a, dar nici pe Trotzki, pe Tukhacevski şi pe Budienny.

Nu numai că Germania şi Rusia îi sunt egal de periculoase, dar atât timp cât Polonia există alianţa lor, spre a o distruge, pare logică. In trecut Prusia şi Rusia au fost legate tocmai prin interesele lor comune faţă de Polonia.

Iar în 1918, după războiul în care Germania — lipsită de o conducere politică inteligentă — s'a lăsat târâtă de Austro-Ungaria — raporturile germano-ruse au devenit imediat cordiale. In timp ce trupele bolşevice se apropiau de Varşovia, Reichul sabota transporturile de armament şi muniţiuni pe care Franţa le trimitea aliatei sale. La Rapallo, în 1922, se ajunge chiar la un acord formal între Reich şi Soviete. Această situaţie — acordul germano-rus îndreptat împotriva Varşoviei — e cea mai grea pentru Polonia.

Cele mai critice momente ale istoriei sale, Polonia le-a înregistrat oridecâte ori a existat o înţelegere germano-rusă. Toate sforţările diplomaţiei poloneze către aceasta au tins: *să disloce blocul germano-rus*. Deaceea după războiul care i-a adus reînvierea, perioada 1920—1933, perioada strânsei legături dintre Berlin şi Moscova, a fost cea mai periculoasă pentru ea.

Dar iată că hitlerismul răstoarnă tradiţionala politică germană şi devine pe zi ce trece mai agresiv faţă de Rusia.

Ceeace n'a putut face niciodată diplomaţia poloneză, a realizat nebuloasa manie a miturilor d-lui Rosenberg şi dinamismul supra politic al naţional-socialismului. *Hitlerismul apare astfel ca o binefacere providenţială pentru Polonia.* Antagonismul germano-rus e starea ideală visată de Polonia. Varşovia poate să joace acum între cei doi adversari înverşunaţi. «Dar va fi teatrul războiului în cazul unui conflict germano-rus», declară îngrijat «Adevărul».

La această interesată întâmpinare, răspunsul e simplu: Polonia n'are de ales. E însă preferabil pentru ea să se bată cu Rusia fiind aliata Germanici sau viceversa, decât să se bată cu Rusia şi cu Germania coalizate împotriva ei. Ţarismul la Moscova sau comunismul la Berlin — deci comunitate de regim politic — ar însemna pentru Varşovia începutul sfârşitului.

Ce devine însă tradiţionala prietenie şi alianţă polono-franceză? Chestiunea aceasta care a făcut să curgă valuri de cerneală e foarte simplă: *poziţia Poloniei faţă de Franţa e determinată de raporturile germano-ruse. In caz de acord germano-rus raporturile dintre Franţa şi Polonia sunt ultra cordiale, în caz de inimiciţie germano-rusă—dată fiind firească tendinţă a Franţei de a se apropia de Rusia* — raporturile dintre ele vor fi flotante. Acesta-i stadiul actual al politicei poloneze.

Cât timp va exista antagonismul germano-rus, Polonia se va apropia când de Berlin când de Paris-Moscova.

Lucrul acesta nu trebue să ne mire. Dar, firește, ne creiază greutăţi. Politica fluctuantă a Varşoviei ne poate împinge când prea spre Rusia (1929 şi 1932), când prea spre Franţa, când prea spre Germania. Sunt însă aceste greutăţi — inerente alianţei cu Polonia — de natură de a ne duce la o criză gravă? Nu!

Noi suntem legaţi cu Polonia printr'un tratat defensiv îndreptat împotriva Rusiei. Dacă Rusia ne atacă Polonia ne vine într'ajutor, dacă Polonia e atacată noi o ajutăm. Riscul e egal şi interesul comun evident.

Un singur pericol exista pentru noi până acum trei ani, acela ca Polonia să fie atacată de Rusia şi de Germania coalizate. Ar fi trebuit, în această ipoteză, să luptăm împotriva unor forţe colosale şi împotriva unei mari puteri, Germania, cu care n'avem nici un antagonism. Astăzi acest pericol a dispărut şi situaţia nu pare că se va schimba curând.

Ipotezele care ni se prezintă acum sunt şapte:

1) Polonia rămâne neutră în cazul unui conflict germano-rus. In această ipoteză România e liberă să se orienteze conform intereselor ei.

2) Polonia, aliată Germaniei, atacă Rusia. Şi în această ipoteză România e liberă să se orienteze conform intereselor ei, deoarece tratatul de alianţă cu Varşovia e defensiv.

3) Polonia, aliată Rusiei, atacă Germania. Aceiaşi situaţie pentru România: libertate deplină.

4) Polonia e atacată de Rusia şi de Germania coalizate. România e *obligată* să ajute Polonia.

5) Polonia e atacată de Germania şi Rusia rămâne neutră. România e liberă pe mişcările sale.

6) Polonia e atacată de Rusia şi Germania e neutră. România e *obligată* să ajute Polonia.

7) Polonia e atacată de Rusia, iar Germania intră în război împotriva Rusiei. România e *obligată* să asiste Polonia dar alături de formidabila putere germană.

Prin urmare din 7 ipoteze în 2 interesele României şi ale Poloniei se *suprapun perfect*, în 4 libertatea de manevră a României e deplină şi numai într'o *singură* ipoteză (4) interesele noastre ar fi primejduite, dar această ipoteză a dispărut de la orizontul politic.

Iată dece alianţa cu Polonia e indispensabilă, folositoare şi neprimejdioasă pentru România.

7. A venit vremea să examinăm acum alianţa cu Franţa deşi tratatul existent între noi şi Franţa nu-i propriu zis un tratat de alianţă.

Cu Parisul, suntem legaţi atât direct cât şi indirect prin faptul că Varşovia, Praga şi Belgradul sunt la rândul lor aliatele Franţei. Dela început trebue să atragem atenţiunea asupra unei deosebiri între alianţa franco-română şi aliaţele Franţei cu celelalte state din Mica Antantă şi Polonia. Polonia e legată de Franţa printr'un pericol comun: Germania, Cehoslovacia la fel şi mai mult ca Polonia, Jugoslavia e apropiată de Franţa prin imperialismul italian, care până mai ieri le ameninţa pe amândouă. Când Parisul s'a apropiat de Roma, Belgradul a slăbit prietenia cu Franţa. România n'are nici un interes *direct* comun cu Franţa.

Atunci de ce ne-am aliat Franţei? Din mai multe motive:

1) Sentimentale pure. Sânge vărsat împreună în timpul marelui război. Francofilie înăscută. Relaţii culturale strânse etc. etc.

2) Juridico-sentimentale. Solidaritatea beneficiarilor tratatelor.

3) Financiare. Parisul ne acordă împrumuturi de Stat.

4) Politice pure. Franţa era cea mai mare putere pe continent. Deci alianţa cu ea însemna siguranţă, putere, participare la necontestată heghemonie.

Franţa, aliata Poloniei, era ostilă Rusiei, aliata Germaniei.

Care-i situaţia astăzi?

1) Franţa e aliata Rusiei. Noi nu putem fi niciodată aliaţii Rusiei. Deci faţă de Rusia, Franţa nu ne mai apără. Dimpotrivă ne împinge în braţele ei, ceeace e cu totul contrar intereselor noastre.

2) Franţa nu mai e cea mai mare putere pe continent. Militaricește Germania şi Italia îi sunt cel puţin egale. Potenţialul industrial al Reichului e incomparabil superior celui francez. Numericește 70 de milioane de Germani au în faţa lor 40 de milioane de francezi. Aşadar alianţa cu Franţa nu mai înseamnă securitatea de odinioară.

3) Parisul nu ne mai acordă împrumuturi şi noi nu i le mai cerem.

4) Valoarea tratatelor e nulă politicește. (Vom examina pe larg acest aspect al problemei).

5) Rămân motivele sentimentale.

Dar dacă alianţa franceză nu ne mai aduce astăzi foloase, ne poate aduce oare vreun rău? Da! Franţa ne împinge spre Rusia, adică spre sinucidere. In politica europeană, alianţa franceză ne duce în tabăra ostilă Germaniei — deci a unei puteri care ne este necesară pentru a constitui un echilibru faţă de Rusia. Din această cauză putem fi împinşi într'un război împotriva intereselor noastre.

Ne putem însă noi detaşa dintr'un sistem de alianţă care cuprinde Polonia, Cehoslovacia şi Jugoslavia? In primul rând am văzut că acestea au interese *directe* comune cu Franţa pe care noi nu le avem. In al doilea rând însăşi legătura cu Cehoslovacia nu ne e folositoare, dimpotrivă. In al treilea rând Polonia şi Jugoslavia practică o politică foarte liberă faţă de Franţa, politică ce merge uneori până la dataşare complectă. (Cazul Poloniei între 1934—1936). In al patrulea rând detaşarea faţă de Franţa nu înseamnă ostilitate faţă de ea sau alianţă cu Germania ci *libertate de manevră*.

Iată consideraţiunile ce trebue să le aibă în vedere oricine judecă obiectiv şi la rece problema raporturilor franco-române.

III.

8. Trecem acum la ultima parte a studiului nostru, aceea dedicată orientării politicei externe româneşti faţă de problemele europene. Incepem cu problema tratatelor.

S'a creiat în opinia noastră publică o mistică a tratatelor. Această mistică poate fi rezumată în următoarele «teze»:

a) Tratatele sunt inviolabile.

b) Respectul tratatelor trebue impus cu orice mijloace.

c) Tratatele formează un bloc.

d) Cea mai mică atingere a acestui «bloc» duce la prăbuşirea tuturor tratatelor.

e) Ţările «revizioniste» formează şi ele un bloc indisolubil.

f) România e «creaţia» tratatelor ce au pus capăt războiului mondial. Deci trebue să facă bloc cu apărătorii tratatelor.

Să examinăm sumar aceste faimoase teze.

«Inviolabilitatea tratatelor?» Ce-i aceea? După câte îmi amintesc n'a existat tratat în istorie care să nu fie violat. Dece? Pentrucă un tratat nu constitue decât confirmarea juridică a unui raport de forţe. Cât durează un tratat? Evident atât cât durează acel raport de forţe. Ca atare pot fi menţinute indefinit tratatele? Firește că nu! Raporturile de forţă sunt schimbătoare deci şi expresia lor juridică e schimbătoare.

Formează tratatele un «tot»? Tratatul de la Sèvres a fost distrus imediat după semnarea lui — raportul de forţe dintre Turcia şi Grecia modificându-se radical. Tratatul dela Versailles a fost violat incontinuu şi e pe jumătate caduc. Tratatul de la Saint-Germain a fost şi el serios alterat. Totuşi tratatele de la Trianon şi Neully subzistă aproape în întregime.

Dece?

Pentrucă Ungaria şi Bulgaria nu-şi pot permite gesturile Germaniei.

N'au forţa necesară. Pe când Reichul — care a pus aceleaş sigilii şi semnături pe aceleaşi petice de hârtie «tratatele» — a avut puterea politică spre a distruge o fictiune, tratatul dela Versailles, egal ca valoare juridică cu tratatul de la Trianon sau Neully.

Deci tratatele nu formează un «bloc». Unele pot fi modificate, sau cu totul înlăturate, pe când altele vor continua să existe.

Există un bloc al «beneficiarilor tratatelor» opus altui «bloc revizionist»? Italia şi Japonia sunt beneficiare ale tratatelor din 1919, totuşi nu sunt în tabăra «apărătorilor tratatelor». Dimpotrivă. Ce rezultă de aci? Rezultă oare că Italia şi Japonia vor să renunţe la beneficiile războiului 1914—1918? Evident că nu!

Rezultă că *fiecare ţară îşi apără tratatul său* şi că alianţele nu se încheagă pe baza faptului că două ţări beneficiază de tratate semnate în acelaş timp — acum douăzeci de ani — ci pe baza intereselor politice actuale.

Constitue însă «revizionismul» în sine un pericol pentru România? România e sdrobitor superioară Ungariei şi Bulgariei şi ca număr de populaţie şi ca posibilităţi economice şi ca putere militară. Dar propaganda maghiară? Complect inoperantă în sine deoarece nici Germania, nici Italia şi nici o putere din lume nu va face război României — ca să redobândească Ardealul pentru Ungaria.

Bine dar Germania şi Italia încurajează revizionismul maghiar. Firesţe că-l încurajează. Atâta timp cât România e în tabăra duşmană lor, Berlinul şi Roma vor căuta s'o lovească şi-şi vor căuta aliaţi acolo unde-i găsesc. Eventuala noastră apropiere de Berlin şi de Roma sau *numai neutralitatea noastră* scoate automat din jocul italian sau german Budapesta şi Sofia. Intr'adevăr nimeni nu-i nebun să riste duşmănia unei ţări de 20 de milioane de locuitori, cu imense posibilităţi economice, pentru prietenia a două state care împreună abea totalizează 12 milioane de locuitori şi n'au nici a zecea parte din resursele economice ale României.

Dar discursul d-lui Goga? Ce reprezintă deocamdată d-l Goga pentru Reich? Şeful unui partid de opoziţie. El nu angajează România şi Berlinul nu poate fi sigur că o va reprezenta vre-odată.

Prin urmare angajamentele pe care le ia d-l Goga sunt, pentru moment, «romanţe pentru mai târziu». Poate Berlinul de dragul acestor «romanţe pentru mai târziu» să indispună grav şi să îndepărteze aliata ei — reală şi palpabilă — *de astăzi*, Ungaria? Ar însemna să-i cerem Berlinului să dea vrabia din mână pentru cioara de pe gard. Lucrurile s'ar schimba însă complect când d-l Goga s'ar apropia de Germania vorbind în numele României.

Cunoaştem oare intenţiile Berlinului? Nu! Dar cunoaştem principile imuabile ale politicei şi istoriei, *care ne învaţă că politica internaţională se face pe temeiul intereselor nu al tratatelor.*

Insfârşit: «Tratatele au creat România Mare» Fals! România Mare a creat-o unitatea naţiunei româneşti de o parte şi de alta a Carpaţilor, de o parte şi de alta a Prutului, conştiinţa naţională românească, puterea militară românească şi conjunctura internaţională favorabilă.

«Tratatele apără România Mare». Fals! Graniţele noastre sunt apărate de unitatea organică a naţiunei, de conştiinţa ei şi de armata ei.

Iată deci că mistica tratatelor n'are nici un fundament logic şi politic. Totuşi, mai ales în ultimii ani, politica noastră externă s'a lăsat condusă de această mistică a tratatelor. România a avut de suferit din această pricină.

Când, în 1934, Polonia a denunţat tratatul minorităţilor — denunţare care ne folosea în primul rând nouă, deoarece creia un precedent — o presă criminală s'a năpustit la Bucureşti insultând Polonia şi pe colonelul Beck, ministrul ei de externe, iar Palatul Sturza avea o atitudine de dezaprobare la adresa aliatei noastre. Ori, se ştie că acest tratat al minorităţilor ne-a fost impus în 1919, că de cât să-l accepte Ionel Brătianu a preferat să părăsească conferinţa păcii şi guvernul, că România a avut incontinuu de suferit de pe urma reclamaţiunilor la Liga Naţiunilor făcute pe baza acestui tratat. Şi când Polonia îl dă peste cap, creind, repet, un precedent în favoarea noastră — noi în loc s'o imităm şi s'o aplaudăm, o mustrăm fiindcă... s'a atins de sacrosanctele tratate care formează un tot.

Acelaşi lucru cu sancţiunile împotriva Italiei. România e printre primele ţări care păşeşte la sancţiuni contra Italiei. România îşi periclitează comerţul exterior, nemulţumeşte şi înduşmăneşte o mare putere pentru a salva principiul inviolabilităţii tratatelor şi prestigiul Ligei Naţiunilor. Rezultatul? Principiul a fost pentru a o suta oară violat, Italia a anexat Abisinia, iar prestigiul Ligei Naţiunilor trebue căutat în lada cu gunoi. In schimb România s'a ales cu mari pierderi economice şi politice.

Iată de ce, de acum în colo cel puţin, să înţelegem că politica externă românească trebue să se hotărească după interesele României şi nu după regulile *rigide, implacabile, imuabile ale unei mistice a tratatelor.*

Dar dacă tratatele nu pot constitui criterii de orientare pentru politica externă românească, ce atitudine luăm noi faţă de marile curente ale politicei europene? Două sunt, de zece ani încoace, elementele motoare ale politicei europene: Italia şi Germania. Roma şi Berlinul sunt puterile revoluţionare în Europa, ele au iniţiativa, ele atacă, ele sunt imperialiste. Celelalte puteri au interese conservatoare, se mărginesc să stea în defensivă şi să riposteze. Evident în principiu pe noi nu ne poate bucura imperialismul german şi cel italian. Din orice tulburare noi n'avem nimic de câştigat şi riscăm să pierdem totul. Totuşi aceste imperialisme există, nu le putem ignora şi trebue să ne gândim ce atitudine luăm faţă de ele.

Trei căi ne sunt deschise: a) luptă împotriva imperialismului italian şi german; b) alăturare de Roma şi Berlin; c) neutralitate.

Italia a înghiţit Abisinia şi va trece multă vreme până s'o mistue definitiv. Ducele se mărgineşte să obţină recunoaşterea stăpânirei italiene în Abisinia. Toate manevrele sale către asta tind.

In orice caz însă Italia a încetat de a mai fi un element de tulburare în Europa şi într'un timp nu prea îndelungat Anglia şi Franţa vor fi silite să recunoască faptul împlinit.

Cu Jugoslavia relaţiile s'au îmbunătăţit mult, ceeace ne convine de minune. Prietenia cu Ungaria, revizionismul maghiar, vor rămâne ca şi până acum simple piese de şah în jocul italian. Aceste piese vor fi agitate împotriva noastră ori de câte ori, de dragul misticei tratatelor şi a Ligei Naţiunilor, vom aplica sancţiuni Italiei, vom trata la Geneva pe gazetarii fascişti drept barbari, vom declama împotriva fascismului, vom îngădui presei jidoveşti o deşănţată campanie anti-italiană. Ce interes are însă România să indispună prin asemenea gesturi

necugetate o mare putere? Nici unul! Dimpotrivă o apropiere prietenoasă de Italia — aşa cum a exisat la un moment dat (1926—27) când eram legaţi cu Italia şi cu un tratat de amiciţie — întemeiată pe strânsele noastre relaţii economice, ne poate sluji.

După un timp — nu prea lung — Ungaria ar cădea fatal pe al doilea plan, deoarece astăzi *Italia — sătulă — nu va mai avea nevoie de un element de agitaţie în Europa Centrală care să sperie Mica Antantă, contracarând astfel politica franceză.*

Nu trebue să uităm cu toate discursurile d-lui Mussolini că Italia n'a sprijinit şi nu sprijină Ungaria de dragul ei — în politica externă gratuităţile n'au curs — ci numai pentrucă România şi Mica Antantă duceau politică făţiş ostilă Italiei. Odată cu înfăptuirea imperiului colonial italian, odată cu destinderea italo-jugoslavă, odată cu slăbirea Micei Înţelegeri şi cu ieşirea României şi a Jugoslaviei din stricta obedienţă franceză, instrumentul maghiar îşi va pierde valoarea în mâna politicei mussoliniene.

Să nădăjduim că România va şti însfârşit — să ducă o politică conformă cu interesele ei. Dacă nu, e firesc ca Italia să continue a ne lovi.

9. Cu Germania lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Reichul reprezintă o putere formidabilă, prin număr, prin potenţial industrial, prin armată, prin suflet. Această putere e în plină ascensiune. In 18 ani a distrus tratatul de la Versailles.

Anschlussul e pe cale de înfăptuire, barierele ce-i stau în cale sunt temporare. Singura barieră, cu o oarecare şansă de a rezista, ce s'ar putea opune Anschlussului, ar fi restaurarea Habsburgilor.

Ori restaurarea Habsburgilor în Austria ar însemna, în scurtă vreme, refacerea Austro-Ungariei şi această eventualitate ar dubla pentru noi pericolul maghiar (15 milioane de adversari în loc de 7) şi mai ales ar însemna o permanentă ispită pentru Croaţia de a se alipi noului stat. Deaceia Jugoslavia e atât de categoric opusă Habsburgilor.

Deci între Anschluss şi restaurarea Habsburgilor preferăm Anschlussul.

Prin urmare Germania îşi va alipi Austria — ceiace-i dreptul ei conform principiului naţionalităţilor — şi va distruge Cehoslovacia.

Cine-i poate sta în cale? Italia? Îi favorizează jocul şi în orice caz pare a se fi resemnat la inevitabila pierdere a Austriei? Anglia? A arătat lămurit în nenumărate rânduri că singurul lucru care o va face să intre în război ar fi o agresiune pe frontul Rinului. Dacă Reichul ar ataca Franţa, Belgia sau Olanda, Marea Britanie n'ar privi pasivă. Atât şi nimic mai mult! Dar Berlinul n'are intenţii agresive spre Occident, deci neutralitatea Angliei e probabilă.

Franţa — după politica de concesiuni dusă de cartelul stângii şi de d-l Briand — nu mai are superioritatea militară asupra Germaniei. Reichul are 70 de milioane de oameni Franţa 40. Această Germanie formidabilă, explodând sub numărul locuitorul săi, vrea pământ şi anume în Rusiu.

Lucrul a fost spus răspicat atât în «Mein Kampf» cât şi în toate discursurile conducătorilor naţional-socialişti.

Insă Reichul n'are frontieră comună cu Rusia, pe unde va trece armata germană? Germanofobii vor să ne convingă cu orice preţ că armata germana va trece în Rusia prin România şi că deci suntem direct ameninţaţi. Să examinăm această ipotezâ.

1) Dela punctul cel mai apropiat al Reichului spre România, să zicem de la Ratibor prin Cehoslovacia-Sighet.Soroca — *in linie dreaptă* — este o distanţă de circa 850 km. până la graniţa rusească iar de aci încă 1000 km. până la Moscova.

Dacă trupele germane ar trece prin Austria—Ungaria — socotind-o aliată — ar trebui să străbată numai până la graniţa românească circa 600 km. iar de aci încă 700 până la graniţa rusă.

Prin urmare orice drum ar lua trupele germane ca să treacă prin România în Rusia ar trebui să străbată minimum 850 km. trecând prin Cehoslovacia, sau 1300, trecând prin Austro-Ungaria, ca să ajungă la graniţa rusă, iar de aci încă 1000 km. până în centrul Rusiei.

Şi unde ar debuşa trupele germane? Intr'o regiune agricolă, în Ucraina. Bine dar se pare că regiunea agricolă a Ucrainei ar voi-o Reichul? Posibil! Dar ca s'o poată lua ar trebui să învingă Rusia şi ca să învingă Rusia trebue s'o izbească în inimă, nu la periferie.

Insfârşit militaricește şi politiceşte ca să treacă prin România — *fără voia noastră* — ar însemna să-şi creeze un duşman în plus, duşman care ar putea pune pe picior de bătae între 1.500.000—2.000.000 de oameni.

2) Trupele germane ar putea trece prin Polonia, de pildă pe linia Beuthien-Cracovia-Przemisl.Lwow, ca să debuşeze tot în Ucraina, dar spre centrul ei, între Proscurov şi Laslav, în direcţiunea Berdicev-Jitomir-Kiew.

Pe aci distanţa ar fi mult mai mică circa 540 km. şi incontestabil că ar lovi mai în inimă colosul rusesc. Iar de la graniţa polono-rusă până la Moscova ar fi iarăşi mult mai puţin, circa 700 km.

3) Insfârşit în a treia ipoteză trupele germane ar ajunge la graniţa rusească prin Lituania şi Letonia.

Pe aci drumul ar fi şi mai scurt — circa 400 km. iar de la graniţă la Moscova numai 600 km.

Mai mult. Cu Lituania Reichul e în conflict pe chestiunea Memel iar *Polonia n'are relaţii diplomatice şi e înduşmănită pe chestiunea Vilna.* Iar ca forţă, Lituania şi Letonia, împreună, n'ar putea pune în linie mai mult de 500.000 oameni.

Iată ipotezele. Acum dece să credem noi că cei de la Berlin vor lua drumul cel mai lung, stârnind duşmănia unui popor capabil de a rezista cu circa 1.500.000—2.000.000 oameni, în loc să ia drumul cel mai scurt (pe jumătate) stârnind duşmănia a două popoare care nu pot pune în linie mai mult de 500.000 oameni? Prin România trupele germane ar debuşa la periferie, prin Lituania şi Letonia în inima colosului rus. Insfârşit trecând prin Lituania ar putea avea şi neutralitatea binevoitoare a Poloniei. (Ca să nu pomenim de cazul aliaţei cu Polonia când contactul cu Rusia s'ar stabili pe o graniţă imensă).

Iată dece povestea trecerii armatelor germane prin România şi transformarea noastră în teatru de luptă este ridicolă şi trebue de plano înlăturată.

Dar în cazul unui atac al Germaniei asupra Rusiei ce se poate întâmpla? Ori Rusia — fie singură fie aliată Franţei — învinge Germania şi atunci situaţia noastră, după o neutralitate corectă, rămâne aceiaşi, ori Reichul sdrobeşte Sovietele şi atunci e cu atât mai bine pentru noi.

Avem noi vre-un interes vital spre a ne aşeza deacurmezişul tăvălugului german? Nici unul!

Iar ca să riscăm totul pentru a apăra Franţa, Cehoslovacia sau — risum teneatis — Rusia, ar fi absurd.

In 1916 ne-am bătut cu Germania dar atunci Filipescu, Take Ionescu sau d-l N. Iorga puteau opune argumentelor politice şi raţionale aduse de Carp, Maiorescu sau Marghiloman argumentul hotărâtor al *instinctului naţional*. Atunci aveam de câştigat Ardealul, astăzi, în orice conflict, riscăm să-l pierdem. Mai mult. E de mirare cum nu ne dăm seama de importanţa extraordinară, pentru politica mondială, a încordării relaţiunilor germano-ruse. Este un fenomen epocal în istoria Europei şi bine făcător pentru noi. *Hitlerismul ne-a adus până acum numai avantagii*. Lucrul acesta nu se înţelege şi nu se spune, dar e real, palpabil.

Intr'adevăr numai graţie Germaniei avem noi astăzi relaţii corecte cu Rusia. Ameninţarea germană a dus la recunoaşterea de către Soviete — nu formală dar reală — a alipirei Basarabiei. Şi atâta timp cât ameninţarea germană va exista împotriva Rusiei, va dispare pentru noi ameninţarea rusă.

Iată imensele avantagii pe care ni le-a adus până acum hitlerismul. Dacă la aceste foloase directe adăugăm şi pe acelea indirecte, rezultând din consolidarea situaţiei aliatei noastre Polonia — am arătat mai înainte dece antagonismul germano-rus convine Poloniei — avem o imagine clară a foloaselor pe care le-am tras până acum din politica agresivă a Berlinului faţă de Rusia.

Şi când lucrurile stau aşa, ce rost au aţâţările împotriva Germaniei şi ce rost avea — până mai ieri — atitudinea violent antigermană a Palatului Sturza?

România să-şi facă politica ei, nu politica Parisului, nici a Pragei şi nici horribile dictu — a Moscovei.

10. Bine dar *pacea e indivizilă?* Pacea şi războiul — ca orice fapt politic — atârnă în ultimă analiză de voinţa conducătorilor. Ele sunt divizibile. Să nu credem că în epoca modernă războiul nu poate fi decât mondial, indivizibil, sau că războiul din 1914—1918 a fost unicul război general.

Să ne amintim de cruciade, de războaele dintre Francis I-ul şi Carol Quintul — în care erau cuprinse Franţa, Spania, Italia, Anglia, Imperiul Otoman — de războaele lui Ludovic al XIV-lea sau de războaele napoleoniene în care luptele se dădeau de la Moscova la Madrid, din Atlantic în Oceanul Indian.

Totuşi după aceste războae generale, *indivizibile*, au urmat şi altele locale. De pildă războiul Crimeii, când Prusia şi Austria au rămas neutre, războiul franco-austriac şi pruso-austriac (1859—1866), războiul franco-german (1870) războiul ruso-japonez. In cursul acestor războae între mari puteri restul lumii a rămas neutru.

Dar chiar în timpul războiului mondial Spania, Olanda, Suedia, Norvegia, Danemarca, etc. au rămas neutre.

Şi după războiul general, indivizibil, au urmat războae locale — extrem de importante. De pildă războiul greco-turc (1920—1922), războiul ruso-chinez 1929), războiul — nedeclarat dar distrugător — japono-chinez (1931—1932), războiul dintre Bolivia-Paraguay şi însfârşit războiul italo-abisinian! Aşadar formula *pacea indivizibilă* e falsă, ridicol de falsă.

Se poate foarte bine concepe un război în care ar lua parte Rusia, Franţa, Cehoslovacia şi Germania iar România ar rămâne neutră. De unde teoria că trebue să intrăm neapărat într'un război?

Dar dacă nu ni se respectă neutralitatea?

Ce stat din lume riscă ostilitatea a 20 de milioane de locuitori? Neutralitatea României a fost respectată în timpul războiului mondial, când avea 8 milioane, cum n'ar fi respectată astăzi? Bine dar aliata Germaniei, Ungaria, se va azvârli asupra noastră. Puţin probabil, deoarece Germania nu va îngădui-o. Pentru a avea lângă tine 700.000 de soldaţi nu-ţi stârneşti împotriva ta 2.000.000.

De altfel în acest sens sunt precedente; să ne amintim că în 1914, la începutul războiului mondial, Grecia a oferit Antantei să intre alături de ea în război şi *că Antanta a refuzat oferta pentru a nu împinge Bulgaria în braţele Germaniei.*

Ei bine, dar dacă totuşi am fi atacaţi de maghiaro-germani? Atunci firesc că ne-am apăra şi am fi siliţi să trecem de partea grupului franco-rus. Crede cineva că Moscova şi Parisul ar refuza colaborarea noastră pentrucă n'avem cu ele tratat de alianţă în regulă? Aceeaşi alternativă faţă de Rusia. Dacă ne atacă, spre a-şi face drum în Cehoslovacia, ne vom apăra.

Iată deci când trebue să intre România în război. *Numai când ar fi ea atacată.* Nu când ar fi atacată Franţa, Cehoslovacia sau Rusia.

Recentul exemplu dat de Belgia ne poate sluji drept îndreptar.

11. Şi acum, la sfârşitul studiului nostru, să conchidem! Politica externă românească — repet — trebue să rezolve două probleme esenţiale: 1) *în cazul unei conflagraţiuni generale să nu fie de partea învinşilor spre a îngădui pretenţiunilor ungare şi bulgare să se valorifice* şi

2) *atitudinea şi apărarea faţă de Rusia.*

Pentru a rezolvi corect prima problemă cea mai bună soluţie este *neutralitatea României în orice conflict european atâta timp cât interesele ei vitale nu sunt în joc.* Am văzut că această neutralitate e posibilă.

Pentru a rezolvi corect a doua problemă cea mai bună soluţie este *a evita, din răsputeri, alianţa cu Rusia şi a privi cu simpatie pe oricine poate fi vătămător colosului moscovit.* La nevoe, în cazul când România — *şi numai în acest caz* — ar vedea că forţele antiruse sunt pe cale să distrugă colosul moscovit, ieşirea din neutralitate spre a-i da lovitura de graţie s'ar impune.

Prin urmare niciodată război, *afară de cazul când învingătorul Rusiei s'ar desemna clar şi când România şi-ar arunca spada în cumpănă spre a ajuta la distrugerea singurului pericol de moarte care o ameninţă.*

Dar pentru a duce o asemenea politică se impune detaşarea noastră din blocurile europene. Trebue să optăm pentru un sistem de alianţe locale, şi am văzut că alianţa cu Polonia şi Jugoslavia şi menţinerea — dacă se poate —

Înţelegerei Balcanice, ne sunt suficiente şi să evităm alianţele generale care cuprind declanşarea automată a războiului. Alianţele cu Parisul şi cu Praga, menite să ne atragă în complicaţiuni europene şi să ne apropie de Moscova, vin în contradicţie cu interesele noastre vitale. Ele înseamnă un automatism războinic. Insfârşit trebue să înţelegem că nu mai suntem micile Principate de odinioară, ci un popor de 20 de milioane de locuitori, cu mari posibilităţi economice şi cu un mare viitor în faţa noastră. Să avem deci curajul de a duce o politică independentă, conformă intereselor şi numai intereselor noastre. Şi mai ales să nu ne lăsăm îmbătaţi de formule juridice — Liga Naţiunilor, securitate colectivă, pace indivizibilă — şi altele asemenea — ci să ne bizuim întotdeauna pe propriile noastre forţe.

«Un tezaur plin şi o armată bună valorează mai mult de cât toate tratatele» spunea acum 200 de ani bătrânul Eugeniu de Savoia. Şi avea dreptate!

MIHAIL POLIHRONIADE

1) Pactul Kellog—Litvinof, semnat la 9 Febr. 1929.

TRIPIC DE VIS

Cei născuţi din învierea cuvântului,
Cei striviţi de umilinţele pământului,
Armata celor fără de glas,
Fără întoarcere, fără popas,
In altarul vechi am pătruns în amurg
Când rănile Domnului curg
Şi peste feţe bolnave se varsă
Flacăra vieţii întoarsă.
In strane văzurăm oameni de vază,
Cu gândul pironit într'o rază
Domnului Isus se rugau a-i cere
Puţină viaţă şi mângăere:
«Doamne cu ce ţi-am greşit,
Dările către cer le-am plătit,
Nimănui dator n'am rămas
Pretutindeni Te-am lăudat în glas.
Când Te vedeam flămând pe ogoare
Din urmă-Ţi ridicam altare.
Şi ca să nu cădem în păcat
Am băut, am mâncat.
Şi pe la sfintele mânăstiri
Te împodobeam cu trandafiri.
Săracilor golani
Le-asvârleam gologani
Şi din umilinţă Doamne, nu trufie,
Mai plăteam câte o liturghie.
Dar nu credeam că aşa de curând
Ne vei chema în pământ.
Cui vor rămânea averile,
Cântecele şi plăcerile?

Toate le-am făcut în numele Tău
Crezând că nu-i rău,
Laudă să-Ţi aducem şi să ne înveselim
De dulceaţa clipei ce o trăim.

O, de Te am vedea acum înainte
Cu rănile Tale sfinte
Nu Te-am crede uşor, cum Te-am crezut
Intîurător şi nevăzut,
Ci mândru cu făpturile omeneşti
In grabă visul împlineşti
Şi morţii negre îl dărueşti.
Eşti umbra unui om ce a fost
Rătăcitor fără de rost
Umblând odată printre oameni
Cu cerul vrut-ai să Te asemeni
Şi dorul celor mici ca tine
De veacuri necurmat Te ţine
Mai sus, în piscul tuturor,
Trăeşti din umilinţa lor.

Şedeau rumeni rumeori
Prea cinstiţii domnişori,
Dar la întunecatul semn,
In biserica de lemn,
Cerul că se'ntuneca,
Pasu'n ceaţă luneca,
Gândul putred fumega,
Iar a liniştii măsură
Cumpenea în curmătură.
Peste pleoape, peste dinţi,
Treceau umbrele fierbinţi.
Poticniţi în pragul porţii
Impleteau funia morţii.
Ingerii veneau să vază
Aşa domni de mare vază
Cum se sting, se prăpădesc,
In culcuşul omenesc.

Cei născuţi din învierea cuvântului,
Cei striviţi de umilinţele pământului,
Armata celor fără de glas,
Fără întoarcere, fără popas,
Pe lespezi îngenunchiau
Şi cu lacrimi se rugau:
«Doamne, spatele ni-i frânt
De povară şi pământ,
Dar trăeşte în noi o stea
Care'n cer va rămânea
Lângă Maica Precesta.
De vei vrea să ne trezim
Vreme nouă să zidim
Peste vechiul ţintirim.
Din stihiile de munte
Vor răsare frunţi cărunte.
De din vale de cătune
Voevozi în rugăciune
Inălţa vor peste veac
Dorul de răzeş sărac.
Sunet limpede de glie
Vom trimite în vecie.
Pentru morţile uitate
Vom zidi câte o cetate,
Pentru rănile de azi,
Câte o mânăstire în brazi
Şi la fiece hotar
O troiţă de stejar.

IULIAN VESPER.

* * *

CARTEA UNUI INCEPUT DE VEAC

Deobiceiu o carte scrisă înseamnă un fapt de cultură. Când înfăţişează fragmente de viaţă sau pune şi desleagă probleme ce ne frământă mintea, cartea poate fi interesantă şi împlineşte o lipsă. Când deschide noi orizonturi, când fixează principii pentru un alt fel de a cugeta şi făptui al omului, cartea poate fi considerată, *mare*. In cultura românească, dacă din prima categorie mai apar din când în când [1]), din cea de a doua categorie avem doar câteva. Între acestea din urmă trebue socotită, desigur, cartea Căpitanului: *Pentru Legionari*.

Totuşi lucrarea Căpitanului are o situaţie deosebită şi anume: între ceeace am numit carte mare ea este o carte *unică*. Fiindcă atât prin isvoarele din care a apărut cât şi prin conţinutul şi funcţiunea sa, ea depăşeşte ceeace se numeeşte în genere un fapt de cultură.

O mică analiză ne va lămuri.

In primul rând cartea Căpitanului nu este o carte de doctrină politică (doctrină-program), nu este o operă filosofică de exerciţiu logic şi nici o carte de experienţă, în înţeles ştiinţific raţional, cum înţeleg să facă sociologii astăzi. Cine caută în ea lucruri de natura aceasta nu capătă nimic pentrucă rămâne în afara lucrării. *Pentru Legionari* este o carte mult mai adâncă şi mult mai complexă.

Oamenii noştri deprinşi cu un anumit fel de lecturi, chiar când acestea sunt din cele mai strălucite, cetind cartea Căpitanului îşi pun întrebarea: da, e frumoasă, dar *ce e?* — O autobiografie? O carte de doctrină? Istoricul unei mişcări? — Nici una din acestea şi, sigur, toate la un loc, într'o împletire măiastră cum numai natura le poate aduce la lumină. Cartea începe cu povestirea unor fapte, se desfăşoară plină de viaţă; fapta se petrece şi gândul o străbate. Nici nu simţi când au fost povestite întâmplări şi când au fost exprimate idei, atât sunt de întrepătrunse. La început faptele povestite cuprind în fiinţa lor ideile de mai târziu, iar către sfârşitul cărţii ideile conducătoare sunt încărcate de viaţa de mai 'nainte, căci ele sunt o consecinţă firească a acestei vieţi, sunt ca nişte esenţe tari condensate, extrase din viaţă.

---

1) Majoritatea cărţilor româneşti cari apar astăzi nu sunt nici pe departe ceeace înseamnă un fapt cultural.

Pentru Legionări nu este o operă de gândire elaborată prin cine ştie ce ingenioase artificii intelectuale, ci o carte organică crescută din viaţă, este o făptură naturală, obiectivă, cu existenţă proprie. De aci înţelegem pentruce e o carte unică.

Dar nu numai prin isvoarele ei are această calitate, ci şi prin conţinutul său. Cartea, isvorând din viaţă, o cuprinde şi se înfăţişează asemenea ei. Este adică plină de taine, complexă şi totuşi unitară. Căpitanul nu analizează un fragment din viaţă, un aspect al ei, aşa cum fac specialiştii, ci priveşte întregul, îl pătrunde în inima lui şi îl exprimă. Cum a trăit aşa a scris. Sufletul unui mare comandant şi îndrumător cum e el, nu trăeşte şi nu vede fragmentar ci total. Aşa sunt văzute problemele pe care cartea ni le desvălue pentrucă sunt însăşi problemele vieţii, sunt tainele şi ţesătura ei.

Căpitanul a dat un exemplu de ce înseamnă a gândi «pe realităţi» cum se obişnueşte să se spună astăzi. Am putea spune că el a gândit *din* realitate, sau că realitatea aceasta românească din care facem parte a gândit şi s'a exprimat *prin* el.

Românii cari sunt un neam de oameni cu mintea ascuţită, au căzut pe nesimţite victimă acestei alese însuşiri intelectuale. Mintea noastră însetată de cunoştinţă, dornică de a prinde taine şi a le analiza, a căzut într'un fel de raţionalism sec, întemeeat numai pe datele abstracte ale minţii şi pe atributele ei. Ceeace desigur a dat naştere unei rupturi între realitatea vie şi viaţa noastră intelectuală, a purtat gândul românesc către artificializare şi inutil. Nu mai vorbim de şcoala românească în care «livrescul» este scopul de căpetenie. Românii gândesc în acest fel sau nu gândesc deloc. Vorbim de Românii orăşeni nu ţărani, cari prin firescul vieţii lor spirituale, aceştia dau exemplare unice de gândire adevărată. — Când Căpitanul vorbeşte de România de azi şi de crizele ei, arată că aceste crize sunt în primul rând «crize de judecată, de gândire» sunt «crize de cap».

Cartea Căpitanului cade despicător şi drept pentru a nărui tendinţa sufletului românesc care rătăceşte pe culmile înalte dar şi uscate ale raţionalismului. Această carte este deci în primul rând o carte de *educaţie intelectuală*. Din ea se desprinde limpede, pentru omul adânc văzător, ce înseamnă a gândi viu, sau mai precis, ce înseamnă *a gândi*. In ea găsim gândirea ca pe o funcţiune a vieţii. Cuprinsul său porneşte firesc ca apa unui isvor care ţâşneşte dintre stânci: pur şi plin de darul vieţii.

Căpitanul nu este un filosof dar este un om de adâncă şi autentică gândire, nu este un cercetător ştiinţific al vieţii sociale dar este un om de mare şi verificată experienţă directă cu faptele, nu este un artist dar este un desăvârşit cuvântător al vieţii noastre care se exprimă prin el. Căpitanul este un luptător şi un comandant. A luat viaţă în piept, a luptat şi a cugetat. Cartea lui este însăşi viaţa pe care a trăit-o, viaţa din care s'a născut prin legătura cu tot sufletul Românilor, fapta şi cugetarea legionară.

Dacă ne întoarcem acum către însăşi conţinutul de idei al lucrării, dela prima vedere ne dăm seama că planul pe care se mişcă întreg corpul de fapte, idei şi sentimente este planul politic. Insăşi scopul cărţii pare tot politic.

In adevăr sbuciumul obştesc căruia suntem supuşi cu toţii astăzi, năzuinţa noastră către o altă aşezare politică mai bună, face cu preocupările de căpetenie aceluia care reprezintă astăzi această năzuinţă spre mai bine a neamului, să fie de ordin politic.

Pentru a putea face politică în înţelesul superior al cuvântului, adică pentru a promova anumite valori necesare vieţii naţionale şi pentru a o îndruma în sensul istoric al desvoltării sale, este nevoe de un act de *alegere* care la rândul său presupune altul nu mai puţin imperativ, de *înţelegere*. Ce e bun şi ce e rău, ce e adevăr şi minciună în viaţa unui neam nu se poate şti decât înţelegând legile şi sensul istoriei. De pe această culme, privind adânc în inima lucrurilor pentru a le ceti legile eterne, Căpitanul îndeplineşte adevărată faptă politică. A face politică înseamnă a face istorie [1]). In acest fel politica legionară este şi un rod bogat al sufletului şi pământului românesc.

Orice mişcare revoluţionară are la temelia sa două lucruri cari se condiţionează reciproc: pe deoparte decăderea formelor de viaţă ale organismului social, o decădere morală şi materială, iar pe de alta nevoia fiinţei colective de a renaşte la o nouă viaţă. Ce a creeat mişcarea legionară la începuturile ei? Desigur, pe deoparte răul care îşi întindea pecinginea sa pe întreg trupul neamului, iar pe de alta, instinctul de conservare şi dorinţa de înoire a acestui neam. Atât răul care exista de fapt cât şi năzuinţa de înoire s'au exprimat prin ridicarea unor suflete înălţate şi pure, prin ridicarea tineretului, care întotdeauna simte mai adânc când vine primejdia.

Cartea Căpitanului vine acum şi ne împărtăşeşte din fiinţa sa şi a Legiunei. Vine fără erudiţie, fără aparat sofistic şi ne lămureşte, desprinse din realitate, problemele politice ale rumâniei noastre. După o aspră critică a sistemului de organizare de până acum, a vieţii pe care o poartă instituţiile noastre de stat, cu legi inutile şi oameni desfrânaţi, urmează înfăţişarea ideilor fundamentale, a faptei şi credinţei 'legionare, adevărate pietre de temelie la zidirea statului românesc de mâine. Partea de negaţie, critica făcută în paginile acestei cărţi, nu sunt decât partea negativă şi partea critică a însăşi vieţii statului român de azi, care ne poartă pe căile necunoscute ale unei decadenţe totale. Partea pozitivă, cea care cuprinde rodul nou al lucrării, nu este altceva decât expresiunea necesităţilor istorice ale neamului care îşi găseşte în duhul şi în fapta legionară biruinţa zilelor viitoare.

Aşa critică Căpitanul, individualismul raţionalist, democraţia cu auxiliarele sale şi îl prezintă în înfăţişarea sa reală pe «omul politic» de

1) Ce înseamnă a face politică, vezi: Ernest Bernea: *Gânduri pentru ţară nouă*, colecţia «Rânduiala».

azi, politicianul tuturor compromisurilor, pedagog şi administrator de dureroasă viaţă a neamului românesc. Şi tot aşa ne arată el legile firesti organizatoare şi active ale neamului, aşa sunt prinse în liniile lor esenţiale şi redate în rânduri simple şi tari, încât apar ca slove săpate în piatră pentru îndrumarea veacurilor, problemelo noaste de azi: elecţiune şi selecţiune, legea monarhiei, neamul şi ţelul său etc.

Se află atâta substanţă, atâta înţelegere şi îndemn la viaţă în aceste pagini de cuget şi faptă legionară, încât orice argumentare este depăşită, fie ea cât de subtilă. Cartea Căpitanului este deci în al doilea rând, un exemplu unic de cugetare politică, prin calitatea celui care a scris-o şi prin urmările ce le va avea nu numai în faptă dar în însăşi înţelegerea conceptului de «politic».

Nu încape îndoială că astăzi suntem la o răspântie istorică mare. Semnele unui început de veac nou s'au arătat şi tot mai mult, mai adânc şi mai puternic veacul se cere pornit. Vechile forme sociale şi politice se nărue, sufletul corespunzător s'a uzat. Colectivităţile omeneşti sunt în căutarea altor aşezăminte mai bune, altor credinţe mai vii. Ţara şi neamul românesc nu scapă acestor sbuciumări şi lupte de înoire. Puţini sunt între oamenii noştri dela conducere, cari să-şi dea seama bine, ce drum trebue să apucăm de aci înainte. Şi nimeni dintre oamenii lumei vechi nu a înţeles ce a înţeles Căpitanul: ce este o revoluţie şi ce înseamnă în deosebi o revoluţie românească.

Acei dintre oamenii noştri politici cari sunt convinşi că «lucrurile nu mai pot să meargă aşa», se gândesc, cari la «adaptări», cari la reforme, dar nimeni între ei, nu se gândeşte la ceeace trebue. Unii mai îndrăsneţi merg «cu gândul» până chiar şi la revoluţie. Dar ce înseamnă revoluţie în mintea acestor oameni? Schimbarea «regimului», schimbarea formelor sociale şi a întregului «edificiu statal». Mai pe scurt, în cel mai bun caz pentru aceşti oameni, revoluţie înseamnă transformare politică şi socială. Aşa au apărut nenumărate «programe»; de aci au apărut chiar şi sisteme sociale cu construcţii măestre ale «statului viitor».

Aşezat pe linia istorică a neamului, pătruns de sensurile vieţii umane, social-politic dar şi metafizic, Căpitanul a înţeles să dea prin mişcareea legionară, *o revoluţie totală*, adică o *adevărată revoluţie*.

Ţara noastră şi neamul nostru ca şi întreaga lume, suferă de rele mult mai adânci şi nevăzute decât cele sociale şi politice. Suferinţa omului de azi este în primul rând morală, oricât de mare şi de răspândită ar fi cea materială. Ultimul secol de civilizaţie materialistă l-a îndepărtat pe om de ceeace îi era propriu: de suflet, de spirit. Oamenii au crezut în binefacerile morale ale unei stăpâniri materiale asupra vieţii şi acum culeg roadele amare ale înşelăciunii. Revoluţia legionară luptă să frângă acest rău şi integreze omul în spirit, adică în rosturile sale firesti.

Nu este posibilă o revoluţie dacă actul transformator se întinde numai până în limitele socialului şi politicului. Cuvântul revoluţie nu poate încape în social-politic. El e mult mai cuprinzător.

Nu se poate transforma cu adevărat o colectivitate omenească, dacă nu se transformă, nu se înoieşte sâmburele vieţii, însăşi *natura umană*.

Numai reformând viața spirituală și morală, reconstruind sufletul până în adâncurile lui nebănuite dar reale, poate fi vorba de o lume nouă, căci aceasta înseamnă revoluție: *o altă lume.*

Revoluție politică fără revoluție sufletească nu se poate îndeplini. Naște doar mici și efemere reparațiuni ale organismului social, fără a-l reînoi. Intr'o revoluție adevărată totul trebue făcut din nou, chiar dacă elementele vii ale trecutului intră asimilate și transformate în ridicare lumei noi. Revoluție înseamnă început de veac.

In acest concept al revoluției se integrează revoluția legionară. Ceea ce dă însă un caracter propriu, o realitate și o strălucire aparte acestei mișcări este: creearea unei adevărate *omenii* în sufletul românesc, unei integrale realizări sufletești: așezarea lui Dumnezeu în centrul vieții umane. Spiritul legionar îndepărtează poziția de autropocentrism a omului modern. Din acest punct de vedere revoluția legionară depășește atât fascismul italian cât și național-socialismul german, întrunind într'o singură realitate particularul și universalul. Doctrina legionară se întregește astfel deplin prin fixarea scopurilor ultime ale omului și ale neamului în viziunea creștină a unei rânduieli supranaturale.

Înțeleasă în acest fel Legiunea este ceva de «dincolo de forme», Legiunea este o unitate de cuget și faptă, este o unitate de simțire. Pentru aceasta problema ei fundamentală este crearea unui alt om, crearea *omului nou.* Aci stă un al treilea aspect al cărții care se desprinde din însăși natura mișcării legionare: *problema educației.* Legiunea nu este numai o școală de educație intelectuală în care omul este deprins să judece corect, făptuind, nu este numai un mediu prielnic de desvoltare a gândirii politice și a simțului tactic, ci este *o școală de caractere și de renaștere morală a neamului românesc,* conform unui ideal istoric și creștin. Un om nou, pe umerii căruia se va ridica România de mâine, acesta este scopul ultim al Legiunei.

Dar în această chestiune să lăsăm să vorbească însuși Căpitanul:

«Din această școală legionară va trebui să iasă un *om nou,* un om cu calități de erou. Un uriaș în mijlocul istoriei noastre, care să lupte și să biruiască împotriva tuturor dușmanilor Patriei, lupta sa și biruința sa trebuind să se prelungiască și dincolo asupra inamicilor nevăzuți, asupra puterilor răului. Tot ce-și poate imagina mintea noastră mai frumos ca suflet, tot ce poate rodi rasa noastră mai mândru, mai înalt, mai drept, mai puternic, mai înțelept, mai curat, mai muncitor și mai viteaz, iată ce trebue să ne dea școala legionară! Un om, în care să fie desvoltate, până la maximum, toate posibilitățile de mărire omenească ce se află sădite de Dumnezeu în sângele neamului nostru».

Pentru Legionari este cartea unui început de veac.

ERNEST BERNEA.

I N S E M N A R I

ȘTIINȚĂ ȘI FILOSOFIE

TEORIE ȘI PRACTICĂ IN POLITICĂ. — *Nu am crezut de folos, pentru bunul mers al legăturilor noastre, să discutăm cu prietenii deosebirile, oricât de mari, cari ne despart, pe drumul comun al unei noi rânduieli românești. Nu am luptat pentru «unirea tuturor forțelor», cum se spune, dar nu am crezut de cuviință nici să adâncim despărțirea, subliniind într'adins aceste deosebiri. Nu am lăudat peste măsură prietenii, când eram cu totul de acord cu dânșii, tocmai pentrucă îi socoteam prieteni și voiam să stingem dintre noi moravurile de gașcă din lumea cu care, pe alte drumuri, ne luptam deopotrivă; și nu le-am pus în discuție părerile, când nu erau și ale noastre, spre a ne cruța strădaniile menite să rămână lipsite de roade.*

Atitudinea aceasta se pare că a avut darul să supere pe unii, deprinși cu laude de suburbie culturală, care și-au făcut din «boicotul» presei naționaliste un fericit prilej de autoproslăvire; și a făcut pe alții să ne provoace la un fel de «match ideologic». Am răspuns, cu îndatorire, invitației de a discuta amical și intim, fără să ne fi gândit a-i da cândva o urmare în scrisul nostru. Unul din prietenii cari ne-au făcut cinstea acelei invitații — e vorba de cercul revistei «Lumea nouă» a d-lui Prof. Mihail Manoilescu — a crezut însă de cuviință să tragă în scris concluziile la care s'a ajuns și să adauge unele precizări, pe care nu le-a putut face cu prilejul discuției însăși. Le-am cetit în n-rul pe Ian. (1937) al rev. «Lumea nouă».

Prietenilor care-ar fi dorit laude dela noi, nu le răspundem nimic. Față de dânșii păstrăm și mai departe «tăcerea» care le-a prilejuit răsbunări atât de plăcute. Celorlalți însă, cari ne-au făcut cinstea unei discuții în scris, le datorăm un cuvânt lămuritor.

Precizările «Lumii noi» privesc legătura strânsă dintre om și instituție, cum spunea autorul, iar concluziile duc la necesitatea unei colaborări între legionarism și corporatism, ca două ideologii care se completează firesc în urmărirea scopului unic: creiarea omului nou.

Precăderea principială a omului față de instituție sau viceversa este, de fapt, o problemă fals pusă. Nici omul nu poate fi schimbat fără instituție, nici aceasta nu are rost fără oameni. Un termen chiamă și se sprijine pe celălalt. E un lucru elementar. Nu aceasta era tema discuției. Dacă s'a atins totuși în câteva schimburi de cuvinte, a fost, după cât am înțeles, numai pentru o primă netezire a terenului de discuție.

Problema era alta și anume: «Lumea nouă», corporatistă, de pe piedestalul unei doctrine încheiate, privitoare la instituțiile necesare în viitor unui nou Stat român, învinuește mișcarea legionară că nu-și pune problema instituțiilor, adică a felului cum va trebui organizat Statul viitor (în speță, dacă va fi corporatist sau nu). «Lumea nouă» și-a pus, din capul locului, numai această problemă, ajungând la un sistem corporatist de instituții. Dar nu în fapt, se înțelege, ci numai în teorie. Ea face deci teoria instituțiilor în general și teoria instituțiilor corporatiste în special, cu cele mai nimerite pentru țara noastră. Pentru realizarea lor însă, «Lumea nouă» are nevoe de puterea politică. Dar până când va avea-o, nu-i rămâne decât să convingă cât mai multă lume (veche) de necesitatea reorganizării pe baze corporatiste a Statului român.

Legiunea însă, care nu este un partid, adică o asociație de cetățeni cu un anumit program politic (ceeace înseamnă: cu un nou sistem de instituții), care așteaptă să vină la putere spre a-l realiza, are altă situație. Ea este o mișcare de înnoire politică și spirituală a vieții noastre publice și constă, ca atare, în fapt — fără nicio teorie prealabilă — într'un sistem de instituții menit să înfăptuiască de pe acum, într'o fază de «pregurvernare», cum ar fi zis Mota, înoirea de care e vorba. Ea crede în necesitatea acestei faze «precorporative» de educație în duh nou,

— în cazul când Statul român de mâine va lua o înfățișare corporativă, ceeace nu-i deloc sigur —, crede în ea, dar nu se mărginește la simpla ei teorie, ci o realizează în fapt. Legiuiește nu face deci teoria instituțiilor, ci creiază și aplică instituții pentru nevoia de educare a tinerețului. Ea nu rămâne deci la teoria acestei educații, ci o face pur și simplu. Ea nu e un sistem de idei despre educație, cu atât mai puțin despre instituții, ci este chiar o instituție de educație a unui nou român.

Pentru aceasta se înțelege că ea are anumite idei directoare, o doctrină dacă vrea «Lumea nouă», dar nu se mărginește la simpla ei afirmare teoretică, ci o aplică practic, nu o publică în cuvinte ci o traduce în fapte.

O mișcare nu vorbește *despre organizare — aceasta o fac partidele — ci organizează pur și simplu.*

Cât despre omul nou, *noi nu spunem că corporatismul nu ar avea în vedere creiarea lui, dar, iată, constatăm că el nu face niciun pas în această direcție. Corporatismul rămâne mai departe o teorie, nu o școală a omului nou, pe care urmează să-l instituе doar pe cale de lege, atunci când va avea putința și puterea în Stat.*

Acestea sunt precizările noastre. Concluzii — n'avem căderea să formulăm.

D. C. AMZĂR

SPAȚIUL MIORITIC. — In scrisul nostru filosofic, Lucian Blaga ocupă un loc singular prin originalitatea și actualitatea temelor, prin tonul înalt și, mai ales, cu o expresie proprie autorului însuși, prin puternica *rezonanță atitudinală* a lucrărilor sale. Niciuna nu lasă pe nimeni indiferent. Unii le critică cu indignare alții le prețuesc cu devoțiune. Intr'un fel sau altul, ideile lui Blaga stârnesc reacțiuni și ca atare: *rodesc*. Deaceea, oricât ar mira pe unii, ele sunt vii, ele trăesc aevea.

Intre toate însă, cea mai legată de frământarea de azi a sufletului românesc este concepția *Spațiului Mioritic* (1936). In ea se lămuresc, nou și luminos, coordonatele ethosului nostru național și sensul istoriei românești de până acum.

Sufletul din care, pe plaiurile țării noastre, a putut să răsară *Miorița*, trăește și creiază, după Blaga, într'un ritm lăuntric *ondulat*, cu măsură, plin de nuanțe și discreție, pătruns de înțelesul *ortodox* al lumii, de duhul care face din om: ființa liniștită și împăcată cu sine, lăcaș al transcendenței coborîtoare din înalt.

In lumina acestei înțelegeri a ținutei românești în lume și viață, Blaga vine să dea istoriei noastre și renașterii din veacul trecut un tâlc mai adânc decât se întâlnește la istorici și sociologi. Acea retragere în noi înșine, din fața istoriei care venea să se facă peste capul și inițiativa noastră, acel «boicot al istoriei» de până la întemeeri; avântul plin de făgăduințe de atunci și până la moartea lui Ștefan cel Mare, când începe o nouă «involuție» a sufletului românesc; redeșteptarea, prin influențele modelatoare ale culturii franceze și prin cele «catalitice» ale culturii germane, dela începutul veacului trecut, toate acestea ni se par drept și luminos tâlmăcite.

In ce ne privește însă, avem și bucuria, care este în același timp și o deosebită cinste, de a fi întâlnit în paginile acestei lucrări, în legătură cu o seamă de probleme, păreri de care *Rânduiala* se simte foarte aproape cum ar fi de pildă, față de fenomenul «țărilor», sentimentul destinului la Români, veacul al XIX-lea românesc, rolurile deosebite jucate de spiritul francez și german la noi, situația lui Eminescu, rolul unor Gh. Lazăr și Titu Maiorescu, problema imperialismului românesc, problema mult desbătută un timp a orientării spre Orient sau spre Occident, etc.

Meritele d-lui Blaga sporesc neasemănat când ne îngăduim să-l punem alături de o anumită sociologie, savantă până la intoxicație ce-și zice cu insistență românească și care timp de zece ani n'a fost în stare să descifreze o singură slovă din cartea sufletului românesc, pentru simplul și binecuvântatul motiv că n'are și nu va putea avea niciodată *cheia* acestui suflet, alfabetul acestei cărți,

Cu deosebire prețioase pentru tâlcuirea sufletului românesc de totdeauna ni se par luminile privitoare la problema ortodoxiei, care n'a mai fost pusă la noi cu o egală vigoare decât de Nae Ionescu în cursurile de filosofia religiei de prin anii 1924—1928. Poate că în această privință lucrurile vor fi prea mult schematizate, așa cum le așează Blaga. Nu i se poate tăgădui însă meritul de a înlocui printr'o desăvârșită claritate, nelipsită de adâncime, teoriile, în zenere încâlcite și întunecoase, al gânditorilor ruși, cari au desbătut asemenea probleme: un Homiacov, Acsacov, Karsavin, Bulgacov, Florenschi Berdiaev, etc.

Am fi fericiți să știm că această carte a stat câtva în preajma tuturor celor cari lucrează astăzi, în locuri știute și neștiute la marea renaștere a cugetului românesc, care trebue să vie și la a cărei zămislire contribue de peste un deceniu și jumătate prin arta și cugetarea lui, și acest rodnic și original Lucian Blaga.

D. C. Amzăr.

LITERATURĂ

UN ROMAN FANTASTIC, a fost numit cu îndreptățire, ultimul roman al d-lui Mircea Eliade, *Domnișoara Cristina*. Elementul fundamental al operei, strigoiul, îi dă acest caracter.

Noutatea operei, ciudățenia conținutului ei a surprins pe mulți cetitori, nedeprinși cu astfel de realizări artistice. Nu numai atât, dar părerile s'au împărțit, au căpătat variațiuni cu totul personale, uneori prea entuziaste, alteori prea negative. In realitate lucrurile nu trebuesc văzute în acest caz, atât de excentric. Ultimul roman al d-lui Mircea Eliade este o interesantă realizare artistică. Nu unică, dar printre puținele cari s'au arătat până acum la noi, isbutite. Și mă gândesc în deosebi la *Aranca* d-lui Cezar Petrescu.

Raportat la autor și la întreaga sa activitate literară și științifică, romanul apare foarte firesc. N'are dece să surprindă pe nimeni. D. Mircea Eliade, cu toate că nu scrisese încă până acum un «roman fantastic», era cel mai indicat, cel puțin dintre tinerii romancieri, să îndrăsnească o încercare pe această cale. Atât structura sa sufletească și temperamentală cât și pregătirea științifică pe care o are, îl poartă către o literatură ca aceea cuprinsă în paginile ultimului său roman.

Dacă îl raportăm însă la cetitori, la cronicarii diferitelor reviste oficiale sau particulare, romanul pare de sigur surprinzător, îndrăsnet, și nu rareori enervant. Această stare este rezultatul, pe deoparte a unor însușiri ale romanului, iar pe de alta a lipsurilor sale artistice.

Să ne lămurim. Elementul fantastic, strigoiul, este tratat de către autor ca ceva real, cu existență adevărată, ca făcând parte din viața aceasta omenească. Chiar dacă am spune că strigoiul are o lume a sa deosebită, nu poate fi tăgăduit că această lume comunică, se întrepătrunde ca aceea pe care o considerăm reală, în așa fel încât deosebirea este în aparență și nu în realitate. Cine a cercetat lucrul acesta la țaranul român își poate da seama că pentru el viața aceasta, pe care o trăim cu toții, este populată de o seamă de reprezentări, de ființe cari nu sunt mai puțin reale, nu există mai puțin decât ceeace consideră el ca fiind aevea. Plecând de la această înțelegere d. Eliade realizează pagini de o mare adâncime și aleasă artă. Apariția D-rei Cristina, comuniunea ei de viață cu ceilalți oameni, trecerea de la un plan la altul între ceeace se înțelege de obiceiu, fantastic și real, sunt tratate cu o îndemânare de om deprins cu meșteugul acestor lucruri atât de greu de stăpânit.

Cei cari n'au cunoscut cu ce elemente lucrează d-l Eliade în acest roman și nici atitudinea pe care o cere o astfel de operă, n'au înțeles romanul și s'au simțit nemulțumiți. Cei mai mulți dintre acești critici au judecat din punctul de vedere al unei mentalități improprii poate chiar din punct de vedere medical (cazuri patologice...).

Pe lângă această judecată negativă ivită din neînțelegere și care se referă la elementele de fond ale operei se mai pot face critici romanului, întemeeate pe lipsuri adevărate. Aceste lipsuri sunt în adevăr mai mult de ordin tehnic, lipsuri de realizare artistică. Dacă existența și apariția Domnișoarei Cristina, strigoiul, este atât de bine prinsă în resorturile și datele cele mai obiective, partea a doua a romanului, partea în care desnodământul se apropie viață este puțin forțată. Autorul nu a mai mai fost pus în stăpânirea datelor necesare și nici în ușurința și dibăcia instrumentumentelor sale de creație. In adevăr sfârșitul romanului lasă cetitorul nemulțumit. Nu pentrucă ar fi dorit un altfel de sfârșit (vor fi și dintre aceștia) dar pentrucă sunt reale goluri în trupul romanului. Faptele sunt prea reduse, meșteșugul e neputincios din sărăcie de material. D-l Eliade avea la îndemână un material obiectiv foarte avea la îndemână un material obiectiv foarte bogat în mitologia populară care cunoscut ar fi folosit mult operei încercate.

Ernest Bernea

POLITICĂ ȘI ECONOMIE

POLITICA ȘI EDUCAȚIE. Până azi nu există încă un fenomen politic românesc. Pentrucă, până azi, politica românească nu a creat nimic: nici evenimente istorice, nici realizări materiale, nici stări de spirit colective. Ceea ce se cheamă politica noastră nu e decât un sistem de combinații personale, momentane și de suprafață, prin care viața noastră socială își prelungește dela o zi la alta, miraculos, dăinuirea câtorva sarbede închegări administrative. Funcționarea *formală* a ministerelor, prefecturilor și primăriilor e singurul rezultat public al politicii românești. Adică abia o administrație, o proastă, o abstractă administrație. Dar dela această parodie, până la politica propriu-zisă, care trebue să fie organizarea colectivă a tuturor forțelor de creație ale unui neam, mai e distanță.

Dacă neînțelegerea întregii lumi românești pentru adevăratul fenomen politic, a fost scuzabilă până azi, ea nu mai e îngăduită de azi

înainte. Este o limită dela care nu mai e îngăduit lumii de a-şi motiva neînţelegeera, opacitatea, prostia, decât sub sancţiurea catastrofei. Cu atât mai mult nu-şi poate motiva acolo perfidia. Dacă lumea românească nu şi-a dat seama cincisprezece ani, că destinul neamului românesc cere pentru afirmarea sa politică un singur lucru esenţial: *încordarea puterilor lui sufleteşti*, şi dacă acest mare adevăr a fost, din 1927 şi până azi, apropiat numai de o mână de oameni strânşi în jurul unui mare vizionar, am putea ierta lumea românească de această neînţelegere, spunând că marile adevăruri sunt la început numai în stăpânirea vizionarilor. Dar dacă lumea românească nu-şi dă seama nici azi de sguduitoarea perspectivă a destinului românesc, nici azi, după atâta vreme de verificări politice, după atâta vreme în care adevărurile lor de vizionari au putut fi verificate până la limită de orice om de bună credinţă şi dacă azi lumea românească mai stă în calea lor, direct sau pieziş, voit sau nevoit, inerţia acestei lumi, nu mai poate fi numită opacitate, ci crimă. Este un loc de unde prostia nu mai poate fi explicabilă. Ci numai perfidia.

Pentru realizarea fenomenului politic românesc, — pe care îl numim încâodată: *organizarea colectivă a tuturor forţelor de creaţie ale neamului* — se realizează de zece ani încoace o trudnică, înceată, dar adâncită şi uriaşă operă de educaţie, care e educaţia legionară. Impotriva durei neînţelegeri a colectivităţii româneşti, împotriva hulei şi a ironiei, împotriva temniţei şi a prigoanei, omul acela cu priviri mereu gânditoare, făureşte trudnic singura pârghie pe care se poate rezema neamul: *un suflet nou*. Sunt vremuri grele care ne aşteaptă şi dincolo de acest efort total, mergând până în rădăcinile sufletului, orice altă reformă e un paliativ, orice altă organizare e ridicolă.

Nu avem spaţiul să analizăm aici dimensiunile acestei epocale opere de educaţie, marile ei adâncimi, marile ei orizonturi. Vom aminti numai pentru cei cari cunosc fenomenul legionar şi l-au observat în ultimii zece ani, că aici e mai mult decât educaţie, e vorba de renaşterea spirituală a unei colectivităţi, de încordarea spre afirmare a tuturor latenţelor unui neam, o deschidere de epocă, ceva care se poate deschide ca un cer în istorie. Vom aminti că această educaţie legionară prinde sufletul în marile lui axe, efectuează înglobarea totală a forţelor latente, realizează acea revenire către isvoarele originare ale vieţii, care a fost întotdeauna cheia marilor Invieri. Educaţia legionară înseamnă organicitate. De aici isvorăşte credinţa înaltă care însufleţeşte mişcarea legionară şi suflul lăuntric, afectiv, care o dinamizează.

Vom preciza că dincolo de această stare afectivă, nimic viu nu se poate realiza în sufletul omenesc. E aceasta marea iluzie sau poate marea taină a vieţii noastre. Dincolo de afect, toate datele obiective ale vieţii sunt usucate şi secundare. Cine ignorează acest adevăr, ignorează faptul fundamental că orice stare de creaţie e o stare afectivă, euforică, că marile epoci dinamice în viaţa neamurilor înseamnă doar *o stare de spirit*, care nu se realizează decât afectiv.

Şi vom mai preciza că această tainică stare afectivă, nu *oricine* o poate şi nu oricând se poate realiza în cadrul unei colectivităţi. Se poate realiza numai în făgaşul unui anumit determinism şi o poate deslănţui o singură forţă: iubirea. Iubirea uriaşă şi jertfa uriaşă a unui om pentru neamul lui.

Şi când omul acesta predestinat, care se arată odată la un veac, a apărut şi în jurul lui se realizează *organic* educaţia legionară a sufletului românesc — singura cu adevărat mare încordare românească aptă să depăşească momentul politic actual — e o crimă împotriva naţiunii, perfidia acestui stat masonic de a săpa şi această ultimă sforţare românească, de a o parodia, de a o banaliza, de a distrage forţele colectivităţii româneşti care se cer închegate în forme organice, spre organizări similare, ca organizaţiile străjereşti şi taberile de muncă oficiale, în care e numai formă, formă goală. Aparenţe şi forme e tot ce a realizat acest stat masonic de optzeci de ani încoace, degradând toate elanurile sufletului românesc contimporan.

O! tragicul nostru destin! Energia noastră etnică spirituală a fost permanent degradată. In trecut de adversitatea împrejurărilor istorice. In prezent de monstruoasa abstracţie a organizării statului românesc. Este pretutindeni în toată organizarea noastră de stat o silnică torcire de elanuri în birouri, forme şi scripte, o scurgere lentă iş oarbă, de energii umane din care nu mai rămâne nimic. Sau o irosire de energii în entuziasme facile, în organizaţii tinereşti cu uniforme şi formule, pe care nu le însufleţeşte nici un sentiment creator, nici o credinţă organică, nici o iluminare fanatică. Şi după manifestarea cărora se ridică mai apăsător scepticul sentiment general, că toate sunt forme zădarnice, că *«nimic nu se schimbă în ţara asta»*.

Adică e o neurastenizare a sufletului românesc desăvârşit organizată, această lentă degradare a energiilor noastre psihice, într'un abstract mecanism de stat sau într'o canalizare spre fade idealuri, spre goale entuziasme, spre falşe organizări colective, care e toată educaţia oficială a tineretului.

Rezumăm: Istoria a vrut ca momentul politic românesc de azi să coincidă cu un mare moment spiritual. Nimic temeinic nu se poate face azi în politică, fără spiritualitate. Efort politic înseamnă efort de reconstrucţie sufletească. Dincolo de această operă de totală educaţie sufletească, orice încercare e zadarnică pentru destinul românesc, ba chiar e o diversenţă criminală în calea realizării destinului românesc. Şi cine *parodiază* marele efort de spiritualitate al neamului românesc în momentul actual, după atâta vreme de desfăşurare a sufletului legionar, nu mai poate fi taxat drept neînţelegător. Ci drept perfid.

Victor Puiu Gârcineanu

OAMENI CARI AU FOST

MIHAIL SADOVEANU. Dacă ne întoarcem privirile către anii fragezi ai adolescenţei noastre, în vremea celor dintâi întrebări despre lume, despre viaţă, despre om şi patrie, întâlnim trei nume cari ne-au îndrumat, ne-au potolit setea de cunoştinţă şi ne-au mângâiat sufletul: Eminescu, Iorga şi Sadoveanu. Pentru toţi acei ce stau astăzi între 25—35 de ani, aceste figuri ale culturii româneşti au fost la olaltă, primii notri învăţători în dragostea de literatură şi de ţară.

Astăzi în faţa revoluţiei româneşti ce e gata să se înfăptuiască prin sufletul şi sângele nostru cei trei frumoşi şi aleşi îndrumători ai primilor noştri paşi nu mai stau laolaltă, s'au despărţit. Eminescu îşi păstrează locul său de Luceafăr înălţat şi pur, hrănindu-ne mai departe din substanţa eternă a sufletului său. Nicolae Iorga, profesorul iubirei de neam şi ţară, stăpânul spiritual al unui sfert de veac românesc, s'a rătăcit prin labirintul propriului său suflet fără nădejdea unei întoarceri către lumină. Cel de al treilea, Mihail Sadoveanu, a fost mistuit pe de-a'ntregul de valurile întunecului. Şi-a trădat Moldova, şi-a trădat propria sa viaţă. Iar pe noi, pe noi cei cari şedeam în zilele frumoase ale vieţii cu *Neamul Şoimăreştilor* şi *Hanul Ancuţei* sub căpătâi, ne-a înşelat şi de aceea ne-a mâhnit adânc.

Mihail Sadoveanu, dacă mai poţi auzi de-acolo de unde eşti, nu simţi cum te învălue negurile dese ale urâtului? Nu simţi cum te strâng cercurile reci ale morţii? Mihail Sadoveanu, dacă ai putut să cazi atât de adânc, cum de-ai mai îndrăsnit să scrii despre Ştefan cel Mare şi sfânt? Cum de-ai mai putut să-i rosteşti numele? Nu ţi-e teamă că marele Domn din împărăţia sufletelor, poate lăsa să cadă buzduganul său drept şi răsbunător peste capul tău?

Mihail Sadoveanu face parte dintre oamenii cari au *fost* între noi. El azi e mort. A trebuit să moară pentru a-şi mai putea păstra imaginea chipului său de altădată, pentru a mai putea fi trecut în rândul celor demni de pomenirea noastră.

Mihail Sadoveanu: un om care a fost.

Ernest Bernea.

MIŞCAREA REGIONALĂ

REVISTE BASARABENE. Continuăm aci, după un răstimp, însemnările privitoare la sforţarea intelectualilor din provincie de a căuta expresia vieţii locale şi de a-i ridica câştigurile pe planul culturii naţionale.

Ne-a sosit dela Chişinău, cu mai multă vreme înainte, un număr (Oct. 1935) din *Viaţa Basarabiei*. Editată de asociaţia culturală, *Cuvânt Moldovenesc*, de sub conducerea d-lui Pan Halippa, revista din capitala Lăpuşnei — acum la sfârşitul celui de-al IV-lea an de existenţă, — duce lupta pentru izbândirea unui program pe care asociaţia şi-l propune şi care se găseşte înscris în fruntea sumarului publicaţiei: «creerea, ajutorarea şi susţinerea faptelor de cultură naţională». Două-trei rânduri mai jos ne arată orizontul acestor preocupări lărgindu-se spre a cuprinde deopotrivă şi educaţia cetăţenească, problemelee economiei şi, în general, susţinereea populaţiei «basarabene» în toate începuturile bune».

Impodobit cu frumoase intenţiuni programul acesta, cam vag, rămâne să se lămurească şi să fie judecat prin înfăptuiri. Reţinând aci, cu plăcere, doar patronagiul spiritual pe care îl recheamă asupra activităţii ei numele societăţii — Cuvânt moldovenesc —, am voit să însemnăm aci, în câteva puncte, — interpretând desigur şi gânduri ale conducătorilor publicaţiei — cari pot şi trebue să fie directivele unei munci culturale şi naţionale la Chişinău.

Dar *Cuvânt moldovenesc*, socotim dintru 'nceput, ar fi trebuit să hotărască astfel numele însuşi al revistei, pentruca aceasta să dobândească prin el şi lumina unui drum sigur legat de curatele tradiţii istorice ale Ţării voevodale. *Basarabia*, pentru ţinutul moldovenese dintre

Prut, Mare şi Nistru, rămâne împotriva tuturor obicinuinţelor, o diviziune nenaţională a a pământului nostru semn al unei violenţe istorice. Ea nu poate sluji ca punct de plecare unei acţiuni de politică sau de cultură românească (cf. Rânduiala, I, 2 pg. 146—7).

Ci cea dintâiu din grijile îndrumătorului de la Chişinău trebue să stea în cultivarea conştiinţei moldoveneşti — astăzi încă *vie* — a oamenilor de dincolo de Prut, reintegraţi astfel în unitatea de gând şi de istorie pământeană a Ţării Moldovei şi cuprinşi în vechile ei diviziuni autohtone; în ridicarea apoi a acestei conştiinţe spre înţelesul comunităţii româneşti ca întreg natural al părţilor egale. E aci o scară de generalitate firească pe care istoria naţională o oferă omului din Orheiu, ca şi celui din Rădăuţi şi Roman.

In al doilea rând, grija trebue să meargă spre punerea în valoare a gândului şi a faptei locale pe planul culturii şi al politicei româneşti.

Pe plan cultural, unei asemenea mişcări, în grupările şi revistele ei, îi revine sarcina să cultive întâiu, tradiţiile locale în toată bogăţia lor stufoasă, în închegările-i concrete de viaţă, în podoabele viscle sale, să le ducă apoi mai departe în conţinutul lor de gândire şi în puterea lor expresivă. E o operă de mare iubire şi de mare smerenie. Şi nici în frunte, nici în marginea ei nu se cade auzi glasul vre-unui pseudomisionar, strigând că:

.Gloata e bolnavă
Bezmetică şi oarbă

ca să se întrebe apoi, cuprins de un supărător zel de alfabetism primar:

Putea-va ea să soarbă
Din dulcea mea otravă?

a lui, cel care se trudeşte să o scoată

Din bezna ce 'nspăimântă.

Graiul acesta de pretenţioasă zădărnicie trebue părăsit.

Pe acelaş plan, vom avea de însemnat pentru un program regional şi grija de a stimula şi susţine elemente de muncă în câmpul vieţii intelectuale româneşti — în ştiinţă, în tehnică, în artă etc.

Pe teren politic, gospodăresc, şi oarecum paralel cu ceeace se săvârşeşte în cultură, grija trebue să meargă spre organizarea energiilor locale pentru vegherea intereselor locale şi cu băgarea de seamă a diferenţierilor tradiţionale dintre oameni. Egalitarismul anonim ad ministrativ e din marile apăsări ale vieţii noa stre civile.

Acest prim pas făcut, un al doilea poate şi trebue să îndrume spre coalizarea acelor energii pe planul elementelor generale — fie economice, fie administrative, fie profesionale etc. — din viaţa micilor regiuni, chemate să spună astfel cuvântul în câmpul larg al politicii româneşti.

Şi aci însă, ca şi în cultură, ideea stăpânitoare pentru confraţii dela Chişinău (dela Hotin sau Tighina) trebue să rămână continuu *Moldova*, cu unitatea ei etnică şi istorică, învăluind viţile locale de dincoace şi de dincolo de Prut şi purtându-le protector spre vastel orizonturi ale românismului.

Urmărirea unui asemenea program cere oarecari sforţări, dar mai cu seamă sforţări locale. Ea cere şi multă abnegaţie la cei cari, având să renunţe la perspectiva unei vieţi mai libere, poate, dar de sigur mai pline de înşelătoare promisiuni, dusă în alte părţi, la Bucureşti, unde prea puţin îşi au rostul lor, ar trebui să se întoarcă în centrele regiunii natale. Noua generaţiune va avea să o facă, dacă voeşte, într'adevăr, să schimbe ceva. Ea va avea să rămână *acasă*, la Chişinău, la Orheiu, la Cetatea-Albă etc.; cei plecaţi dela sate în oraşele regionale, centre firesti unde gândul difuz al aşezărilor rurale este chemat să se fixeze. O muncă obştească va porni acolo o tradiţie de sforţări locale, în cari întrecerea şi controlul îşi au partea lor. Discreditul publicaţiilor provinciale vine, în cea mai mare parte, din aceea că tinerii, cari îşi dobândesc pregătire universitară, îşi părăsesc ţara locală, lăsând să vorbească în numele ei pe ori cine fără chemare. Dimpotrivă, controlul, care odată cu oamenii cei buni (şi păstraţi astfel), s'ar menţine în oraşele noastre de provincie, ar face să crească autoritatea scrisului, asigurând acestuia, unde este, putinţa unei înrâuriri în formarea spiritului naţional.

Asemenea gânduri, pe cari le închinăm prietenilor dela Chişinău, ne-a trezit lectura *Vieţii Basarabiei*. Din cele peste 60 de pagini ale numărului primit, frumos editate, reţinem în primul rând articolul — pe alocurea mai puţin clar şi nu întotdeauna documentar întemeiat — al d-lui *T. Porucic* despre *Dărâmarea coloniilor eline* în părţile noastre. Găsim în el preţioase date pentru cunoaşterea trecutului cu mult prevoevodal al Moldovei şi a plămadei etnice a poporaţiunii sale. Clasa fruntaşe a acesteia — răzeşii b. o. — îşi ridică originea, în interesanta prezentare a d-lui Porucic, până la acei îndepărtaţi coloni elini, cari după răscoala Geţilor (sec. I a. Hr.), şi-au părăsit aşezările lor, odată înfloritoare, şi s'au tras pe văile râurilor, în margini de păduri, întemeind târguri cu cetăţi de rezistenţă. «Toţi aceşti fugari au dat în bună parte acea clasă de moşieri, pe care istoria ni i-a lăsat cu numele de răzeşi, pe cari i-a găsit stăpâni pe moşii, *din moşi-strămoşi* chiar şi cei dintâiu domnitori ai Moldovei. Această clasă (latinizată apoi) a păstrat şi spiritul de autonomie şi disprețul pentru alte neamuri şi simţul de demnitate naţională şi conştiinţa că anume *ea este aristocraţia ţării*» (p. 673).

Problema merită atenţiunea unei cercetări amănunţite, în care arheologia, istoria, studiul cărţilor populare şi etnografia şi-ar da una alteia preţioase ajutoare. Cutare vers din Iliada, în care Homer dă ecou credinţei despre oamenii pitici de la marginea lumii, cari se bat cu cocorii, se regăseşte viu în gura sătenilor din ţinutul Orheiului.

Semnalăm aci şi basmul popular publicat de d-l P. Ştefănucă — tânăr cercetător, care acum în urmă ne-a dat şi o bogată bibliografie a lucrărilor ruseşti privitoare la folclorul basarabean. Două-trei fragmente, aparţinând unor epoci deosebite sunt cusute aci împreună. Valoarea lui documentară rămâne. Ne gândim la marele folos al unei colecţii regionale de basme moldoveneşti. Aci suntem însă pentru toate regiunile la început.

Cronica am dori-o mai bogată şi mai cu seamă mai *critică*, în sensul originar al cuvântului.

Ion I. Ionică

CĂRŢI ŞI REVISTE

I. BANEA: *Căpitanul*. Sibiu 1936. O carte mai mult biografică, trecută prin sufletul unui legionar.

«Lucrarea aceasta cuprinde *viaţa, acţiunea şi însuşirile de căpetenie* ale unui om. Ea tinde să- prezinte pe Corneliu Zelea Codreanu, *Căpitanul generaţiei legionare*».

Cartea d-lui Banea este o lectură necesară acelora cari vor să-l cunoască pe Căpitan.

MIRON SURU: *1935—literar*. sinteză bibliocritică, Buc. ed. Pavel Suru 1937. Inceputul unei foarte bine venite publicaţii periodice de bibliografie a scrisului românesc. Cartea nu e registratură generală şi automată în care-şi găseşte locul orice tipăritură. Lucrările sunt alese şi valorificate *critic*. O propunere: se câştigă mult spaţiu, care poate fi folosit altfel însemnând revistele numai cu iniţiale.

REVISTA ISTORICĂ ROMÂNĂ, 1935—36. Vol. V—VI. Publicaţie ştiinţifică de variat material istoric şi metodă riguroasă. Semnează studii d-nii Olgierd Gorka, Gh. I. Brătianu, C. C. Giurescu, S. Lambrino, D. Bodin etc. — Pe lângă studiile publicate, ceeace merită atenţia noastră este vastul material informativ şi mai ales felul cum este concepută această parte de recenzii, bibliografie şi cronică, datorită în bună parte d-lui Bodin, unul din sârguincioşii elevi ai d-lui prof. C. C. Giurescu.

PREDANIA, rev. de critică teologică, director G. Racoveanu, cu colaborarea Prof. Nae Ionescu şi Pr. Grigorie Cristescu. Cu duh de credinţă vie şi de ortodoxă rânduială în Biserica românească.

CUVÂNTUL STUDENŢESC este închinat jertfei pentru Christos şi neamuri, a lui Ion Moţa şi Vasile Marin. Deschis de cuvântul măsurat dar plin şi înălţat al Preşedintelui Uniunii Naţionale a Studenţilor creştini Români, Dr. Şerban Milcoveanu, acest prim număr festiv cuprinde închinări şi mărturisiri din partea celor cari i-au cunoscut deaproape şi au luptat alături sau sub comanda lor pentru biruinţa ideii legionare. Biografiile şi frânturi din scrisul fiecăruia dau volumului o notă de documentare cât se poate de binevenită.

Subliniem cu deosebită bucurie, închinarea-mărturisire de credinţă a Profesorului S. Mehedinţi, care socotind tineretul luptător de azi ca adevăratul urmaş al lui Eminescu, nu şovăe să recunoască marea semnificaţie istorică a morţii celor doi legionari, şi să-şi mărturisească, deopotrivă, credinţa că generaţia care a dat asemenea vlăstare cu duh dumnezeesc este *nouă* cu adevărat şi *decisivă* în istoria neamului nostru venind să răscumpere prin jertfele ei desbinările şi nevrednicia celor precedente.

CUVÂNTUL ARGEŞULUI aduce deasemenea, frumos ilustrat, un număr închinat celor doi trimişi ai sufletului românesc să mărturisească înaintea lui Dumnezeu despre credinţa acestui neam şi despre voinţa lui dârză de a trăi în dreptatea şi lumina lui Cristos. Aceleaşi închinări şi mărturii ale camarazilor. Am reţinut îndeosebi scrisoarea lui Puiu Gârcineanu către Vasile Marin, care tălmăceşte desăvârşit simţirea întregului suflet legionar faţă de entuziasmul cu care se grăbeşte acum toată lumea să îmbrăţişeze şi să-şi însuşiască pe cei

căzuți din rândurile legionarilor. Cineva, altfel om de ispravă și de toată bunăcredință, vorbia convins de «morții Dvs. și eroii noștri».

Legiunea a dat niște simpli morți, iar ei, cei ce-au stat deoparte, se cred în drept să vorbească, în gura mare și fără să-și acopere fața, de eroi, de eroii *întregului* neam de azi, cu toți trândavii, politicianii, pezevenghii și excrocii lui, cum spune Puiu Gârniceanu.

Articolul acesta ar trebui să treacă multora prin fața ochilor...

DELA ULTIMUL NUMĂR al Rânduelii *a trecut un răstimp în care s'au adunat destule îndatoririle noastre față de cetitori ca și față de colaboratori. Nu ne îndoim că și unii și alții vor înțelege greutățile cu care are de luptat o publicație ca* Rânduiala. *Nădăjduim că în noua formă, cu prețul unei munci sporite din partea redacției și a colaboratorilor, ea va isbuti să le învingă mai ușor.*

Studiile mai întinse, care nu vor mai putea apărea în întregime în revistă, își vor găsi locul într'o nouă colecție, pe care credem că vom fi în măsură s'o inaugurăm cât de curând.

Nădăjduim că cetitorii și prietenii Rânduelii *vor cinsti-o și mai departe cu sprijinul lor, mai cu seamă în ce privește răspândirea, atât a revistei cât și a colecțiilor editate de ea.*

Reducerea numărului de pagini ne-a împiedecat să vorbim la Insemnări, *despre toate lucrările, care, apărute în ultimul timp, au legătură cu preocupările noastre. Având să apărem deacum lunar, vom împlini în scurt lipsurile pentru trecut și vom ține mai ușor pasul noilor apariții.*

Unele pagini dela Insemnări, *îndeosebi cele privitoare la* mișcarea regională, *vin cu oare-care întârziere. Nu le-am socotit totuși mai puțin utile.*

Dinu Buzdugan.

DIN CUPRINSUL
NUMERELOR VIITOARE:

Sensul culturii și „culturalizarea" satelor (II).

Destinul românesc al Carpaților.

Etno-demografia României.

Pentru *Însemnări*, autorii și editorii sunt rugați a trimite cărțile pe adresa redacției.

CĂRȚILE „RÂNDUELII"

În colecția mică:

1. ERNEST BERNEA: *Tineretul și politica*, ed. II, lei 10.

Cuprinsul: Tineretul și politica — Cei de ieri și cei de azi — «Hitlerismul» nostru. — Situația intelectualului.

2. D. C. AMZĂR: *Naționalismul Tineretului*, lei 5.

Cuprinsul: Naționalismul Tineretului — Opera doctrinelor de import — Tineretul și ridicarea satelor — Țărănismul țăranului și țărănismul Țării — Violență și teroare — Cei ce stau deoparte.

3. MIHAIL POLIHRONIADE: *Tineretul și politica externă*, lei 10.

Cuprinsul: România și Rusia Sovietică — Pericolul maghiar — Revizionismul și valoarea tratatelor — Discursul d-lui Mussolini — Pentru o politică externă românească.

4. ERNEST BERNEA: *Gânduri pentru Țară nouă*, Lei 8.

Cuprinsul: Ce înseamnă a face politică — Sat și oraș — Ce este o graniță — Misiune românească.

5. VICTOR PUIU GÂRCINEANU: *Din lumea legionară*, lei 5.

Cuprinsul: Ce este mișcarea legionară. — Pe ce se sprijină mișcarea legionară. — Patru noui comunități românești. — Un om nou - un om adevărat. — Mesianism românesc.

În colecția mare:

ARON COTRUȘ: *Țară* (poem).

PREȚUL LEI 20.